

GARGA

SAYI: 1

KÜNYE

EDİTÖR

BETÜL ÇOLAK
DİLARA ÜZÜM
NESRİN TURAPOĞLU
NUMAN ALTUNER
TAHA YASİN KAYA

WEB GELİŞTİRİCİ

YECH

İLLÜSTRASYON

CİHAN ALTUNER
KÜBRANUR AKYOL

GRAFİK TASARIM

KERİMCAN AYAZ

İNTERNET SİTESİ

garga.ist

İMTİYAZ SAHİBİ

Garga

Garga © 2020

 garga.ist

 Garga_ist

 garga.ist@gmail.com

İÇİNDEKİLER

7 Günleri Arşınlarken

Dilara Üzüm

8 Neden Garga?

9 Soru-Cevap

11 Kurgu Yapmak Üzerine Bir Kurgu

Betül Nisa Genç

13 Coğrafya

Maviera

14 Alfred

Betül Çolak

17 Afife Türkan

18 Merdiven

ricky

22 Son Nefes

Taha Yasin Kaya

23 Özdemir Asaf ve Lavinia Üzerine

Nesrin Turapoğlu

26 Mavi Sevda

~Kırlangıç

27 Nietzsche ve Superman

#çalikuşu

30 Aşina Köy

Kasvet-i Fünun

31 Fermi Paradoksu: Uzaylılar Var mı?

Yusuf Şenyüz

35 Evine Baraj Yapılan Su Samurlarına Ağıt

Stann

36 Beş

Mehmet Yüce

41 Mülteci

Janti Filinta

42 Müstear İsimler

Dilara Üzüm

43 Yaban Gülü

Sedat Pala

44 Yeşil Yol (The Green Mile) Film İncelemesi

Nesrin Turapoğlu

48 Özledim

Numan Altuner

50 Sandalye

Betül Nisa Genç

Bizi her zaman destekleyen ve
çıktığımız bu yolda en başından
beri yanımızda yürüyen edebiyat
öğretmenimize...

ve tüm öğretmenlere...

GÜNLERİ ARŞINLARKEN

Merhaba Sevgili Okurlarımız,

Garga olarak birinci yılımızı doldurmanın şerefine çıkardığımız dergimizde sizlerle bir araya gelmekten mutluluk duyuyoruz.

Çok da uzak olmayan bir geçmişte yol ayrıımına gelmiş bizlerin bir acabası ile başlamıştı, sizlerin de parçası olduğu günlerimiz. Bundan bir yıl önce 'Biz Kimiz?' derken, bugün geçmişe bakıyoruz, tabi ki yine sizlerle. Hatalarımız, toyluklarımız, enerjimiz ve hatalarımız yattığince bir şeyler inşa etmeye çalıştık. Bir yola çıkmıştık, öyle demişti en başında. Çünkü yollar vardı hayatı; seçilen ve sonra da arşınlanan yollar. Karşımıza neler çıkaracağını bilemediğimiz bir yoldu bu da. Ama yola çıktıysan bir kez, esen rüzgarı da yağan yağmuru da kabul ettin demektir. Biz de öyle yaptık, elimizden tutan, uzattığımız eli kabul eden herkes, bu yoldan bize kalanlar oldu. Sizler tüm yazdıklarınızla kendi hikayenizi anlattınız; tüm o hikayelerin kahramanıyınız. Bizler de henüz başında olduğumuzu umduğumuz bu serüvenin kahramanı olduk.

Siz önce bir tohumu toprağa eker, üzerini toprakla örtersiniz; sonrasında çocuksu bir heyecanla ilk suyunu verirsınız, sanki hemencevik yeşerecekmiş, meyve verecekmiş gibi. İşte o suya can suyu denirmiş. Biz de bir tohum ekmek istedik. Bir araya gelerek toprağı eşeledik, tohumu yerine yerlestirdik, üzerini örttük. Bir heyecanla ilk suyunu verdik, can suyunu. Sizler de güneş oldunuz, yağmur oldunuz ki tohumumuz yeşersin. İyisiyle kötüsüyle paylaştığımız birçok şey de işte bu tohum gibi büydü, yeşerdi en içimizde. Henüz meyve vermedi ancak biz anlattıkça, yaz-

dıkça, beraber oldukça o günlere daha çabuk ulaşacağımıza inanıyoruz.

Kafamızda farklı soru sözcükleri ile anlam bulan dilemmalar, devirdiğimiz bu bir yılın ardından peşimizi bırakmayan acabalar hala var. Arşınladığımız günlerden bize kalan nostaljiler ve gelecek günlerin heyecanı da var. Ve tabi anlatmak istediğimiz hikayelerimiz. Tüm bu serüvenimize ortak olduğunuz için siz okurlarımıza da teşekkür bir borç biliyoruz. Her sabah doğacak yeni günlere sahilinde, hep beraber ulaşmak dileğiyle...

Dilara Üzüm

Neden Garga ?

Bundan tam bir yıl önce siteyi açarken yazdığımız "Biz Kimiz" yazısında, zamanın birinde çok da uzak olmayan o diyarda okul dergisi çıkarmak üzere bir araya gelmiş birkaç genç olduğumuzu söylemiştık. İşte o zamanlarda karar vermişik bu isme. Karga olsun demiştik. Okulumuzun bahçesindeki kargaların bizi temsil ettiğine inanarak... Ancak okul yönetimimiz bu fikri beğenmedi. Kargaların seslerinin çırkin olduğunu söylediler. O zaman fark ettik ki kargalar seslerinin güzel veya çırkin olmasını umursamazlar. Beğeni kaygıları olmadan, dilekleri zaman açarlar ağızlarını. Biz de yazdıklarımızı paylaşırken tíki kargalar gibi özgür olmak istedik. Beğeni kaygisından kurtulmak adına yazdıklarımızı mahlaslarımızla yayımlamaya karar verdik. Ancak her ne kadar uğraşsa da bu ismi okul idareimize kabul ettiremedik. Kargaların kötü özelliklerini bahane ederek bizi sürekli reddettiler. Çözüm önerisi ararken aklimiza Garga geldi. Garga, bütün kötü özelliklerinden arınmış olan karga demekti. Zaten kargaların bütün kötü özellikleri de insanların önyargısından doğmamış mı? Sırf renkleri siyah diye onları ölümün habercisi olarak görmemiz ancak biz insanların yapacağı bir iş. Okul yönetimi bu sefer de Garga'nın Türkçede bir anlamının olmadığını söyleyerek bizi reddetti. Ne var ki Garga'nın bizim için anlamı büyütü. Okulumuzdaki öğrencilerin; duygularını, fikirlerini ve problemlerini özgürce paylaşabilecekleri bir ortama ihtiyaçları vardı. Biz de ne yapıp edip el birliğiyle o dergiyi çıkarttık.

Aradan yıllar geçti, biz mezun olup yol ayrımlına geldik ve farklı yollardan yürüdük bir süre. İçimizden birisi çıkış da tekrar böyle bir yola girmeyi önerdiğinde hep bir ağızdan ismi Garga olmalı dedik. Yıllar önce okul yönetimimizin kargalara olan önyargılarını yıkmaya nasıl çalıştık şimdiden insanları, birbirlerine karşı önyargı ile yaklaşmama ya ikna etmeye çalışacaktık. Bolca okuyarak, paylaşarak ve yazılına değer göstererek bu önyargılardan kurtulabileceğimize inandık.

Bizimle paylaşılan yazılarla hiçbir kalıp giydirmeden olduğu gibi kabul etmemi kendimize görev bildik. Geçtiğimiz sene boyunca tanımadığımız insanların hikayelerine ortak olduk. Birçok şiirle duyguya yükledik. Yazılan metinlerin türünü, konusunu veya içeriğini önemsemedik. Bizim için esas olan yazılımı paylaşmak, paylaşarak yazarlar ve okurlar arasında bir bağ kurmaktı.

Garga, geçtiğimiz bir yılda 150'nin üzerinde yazı paylaştığımız sitemiz veya yayılmışlığımız dergilerden ibaret bir şey değil bizim için. Bizce Garga; önyargılarından kurtulmuş, her düşünceye saygılı, okuyan ve yazan güzel insanların bir araya gelmesidir. Her sabah doğacak yeni günlere sağlıkla, hep beraber ulaşmak dileğiyle...

SORU-CEVAP

1) Hangi filmdeki ya da kitaptaki bir karakter olmak isterdiniz?

YECH: Into the Wild

Numan: Gelecekte kendim yazıp yönettiğim filmlerin birinde oynamak isterim. Zaten var olan filmler arasından bir tercih yapmam gerekirse "The Lord of the Rings" derim.

Betül: Aşk ve Gurur

Nesrin: Küçük Prens'te küçük prens olmak isterdim.

Dilara: Bundan birkaç sene öncesinde bu soruya karşılaşsaydım vereceğim tek bir cevap olurdu: 'Çalikuşu' olmak isterdim. Bu cevabım hala geçerli ama şimdi başka cevaplarım da var. Ben Ateşten Gömlek'teki Ayşe olmayı da çok isterdim. Ne kadar acı yaşamış olsa da sahip olduğu cesareti bende de olsun isterdim. Ve sanırım onun gibi sevilmek isterdim, onun gibi yaşamak ve onun gibi ölmek. İnanıyorum bir şey uğruna, mücadele ederken ölmek isterdim.

2) Garga sizin için bir film olsaydı, hangisi olurdu? Neden?

Nesrin: Garga bir film olsaydı, Ölü Ozanlar Derneği olurdu benim için. Kitaptan uyarlanmış olan bu filmde geçen bir ifade ile açıklaymak isterim: "Kim ne derse desin, sözcükler ve düşünceler dünyayı değiştirebilir." Garga yola bu şekilde başladı, ilerledi ve hala aynı amacını koruyor. Herkesin söyleyecek sözü olduğuna inanırırm, paylaşacak bir hikâyesi. Düşünceler zihinlerimizden çıktıgı anda, kaleme döküldüğünde, başka zihinlere sirayet edecek, yeni haller alacak, dönüşümler geçirecekler. Tüm bunlar olurken yeni anımlar kazanacak, dünyayı değiştirecekler. Ve biz o vakit "Buradaydım, ama hiçbiriniz görmediniz." değil de "İşte, buradayım!" diyebileceğiz.

3) Bir kitabın/filmin sonunu değiştirme imkanınız olsaydı bu hangi kitap/film olurdu? Nasıl değiştirirdiniz?

Dilara: Bu benim hakkım mı bilmiyorum ama Çalikuşu'nun sonunu değiştirdim. Normalde kitaplarda veya filmlerde gördüğüm karakterleri objektif bir şekilde değerlendirmeye çalışıyorum ama söz konusu Kamran olun-

ca yapamıyorum. Kamran'dan tüm kalbimle nefret ediyorum. Bu Feride'ye karşı duyduğum şefkatten de kaynaklanıyor olabilir, bilmiyorum. Ama kitabı sonunda Feride ve Kamran'ın kavuşmasını istemezdım, bunu değiştirdim. Feride'yi bu kadar incitmişken, Kamran çekiklerinden çok daha fazlasını hak ediyor.

Betül: Fazla căretli bir davranış

4) Garga' yı bir serüven kitabı olarak aldığımızda sizce Garga henüz bu kitabı neresinde? Başında, ortasında, sonunda?

Nesrin: Garga serüvenine başladı, yol alıyor. Dalgalı denizlerden, fırtınalı havalardan, issız adalardan geçeceğ. Yolculuğumuzun uzun ve zorlu olduğunu biliyorum ancak inanıyorum ki yolun sonunda işitili günler bizi, tüm insanlığı bekliyor olacak. Bizim kılıçımız, kalemimiz. Ve bilirsiniz; kalem kılıçtan keskindir.

Numan: Kitaptakiler gibi serim düğüm çözüm olayı yok ama Garga'nın başlangıç serüveninin bitip orta kısmın başladığını düşünüyorum. Yeni karakterlerin ortaya çıktıgı, karakterlerin hikayelerinin kesiştiği bölümler yakın gibi.

5) Hayatınızı bir tabloya benzetseniz bu tablo hangisi olurdu?

Nesrin: Arles'daki Yatak Odası - Vincent van Gogh. Her zaman kendime küçük ama anlamlı bir dünya oluşturmak istedim. Bana göre bu oda, kendim olabildiğim, kendimi var edebildiğim zihnimim küçük bir alanını temsil ediyor. Gerçekten sevdigim şeyleri oraya alıyor, korkularımla dahi samimi oluyorum. Tuvalde görünen iki kapı, yarımda açık kalmış pencere tüm bu sürecin dinamikliğini ortaya çıkarıyor. Van Gogh bu resmi yaparken insanlara dinginliği hissettirmeye çalışmış olsa da resmin bir o kadar da gerilimli olduğunu söyleyebilirim. İşte size karmakarışık, dinamik ama tam anlamıyla gerçek bir zihin...

Betül: Bir Edward Hopper tablosu... Modern şehirden depresif bir kesit.. Kalabalıklar arasında yalnızlığa itilen birey...

6) Neden yazıyorsun?

Dilara: Kelimeleri bir araya getirmeye çalışırken geçtiğimiz o düşünme sürecini seviyo-

rum. Bambaşka dünyalara açılan yeni kapılar keşfetmeye çalışıyorum gibi. Gerçekle olan bağlantım tamamen kopmuş gibi. Günlük telaşelerden sıyrılmak, yeni yerler görmek için bir gezintiye çıkmışım gibi. Her insan bir dünya iken, bu karmaşaada yani, yazmak nefes almak gibi geliyor.

Betül: İyi geliyor

7) İnsanoğlu neden sanata ihtiyaç duyar?

Nesrin: Sanat her şeyden önce farkındalık yaratır. İnsanoğlu gözlerine kumaştan bir bez bağlayarak yaşar, görmezden gelmeyi tercih eder. Sanat arada bir bezi gevsetmemize, hatta çıkarıp etrafımıza bakmamıza yardımcı olur. Dünyayı, yaşamı, insanları görmemizi sağlar. İşin garip tarafı gözlerimiz kapalıyken kendimizi de göremeyiz, sanatın bir parçası olup gözlerimizi açtığımızda kendi yüreğimize, zihnimize bakma fırsatı buluruz. Her zaman derim, sanat insanın kendisi içindir.

8) Bilmek özgürlük müdür?

Nesrin: Bilmek, bana göre, özgürlük olmasa da özgürlüğe giden bir yoldur. Sonucunda özgür mü tatsak mı olacağımızı bilemeyez. Ama bilmemek, tatsaklıktır.

Dilara: Bir noktaya kadar evet. Çok bilince biraz kafayı da kırıyor insan. Her şeyin fazlası zarar.

YECH: Doğru bildiğinin yanlışlanabilirliğini görünce bırakabilmek özgürlüktür desek daha yerinde olabilir. Bildiğini düşünmek tatsaklıktır tam tersine.

Numan: Bir şeyler bilmek insanı sorumlu kılar. Sorumluluk da özgürlüğü azaltır. Bence bilmek özgürlük değil tam tersine tatsaklıktır.

Betül: Hiçbir zaman özgür olamayacağını fark etmektir.

9) Garga ekibinin bir parçası olarak ulaşmak istediğiniz hedefler nelerdir?

Dilara: Hedefim devamlılığı sağlamak. Yazmaya devam etmek ve başkalarının yazması için oluşturduğumuz bu ortamın daha fazla insana ulaşmasını sağlamak.

Numan: Çok daha fazla insana ulaşmak ve çok daha fazla insanın birbirine ulaşmasını sağlamak... Yazmak bir insanın kendini ifade etmesidir. Okumaksa yazarı dinlemek, onu

anlamaya çalışmaktadır. İnsanların birbirinden haberdar olmasını, birbirlerinin hikayelerini dinlemesini ve birbirlerine değer vermelerini çok isterim. Böyle bir değer oluşturmak en büyük hedeflerimden birisi diyebilirim.

10) Hayatınızın en umut vaat eden anısı nedir?

YECH: Anılar umut vaat etmiyor, normali de etmemesi diye tahmin ediyorum. Umut vaat eden anısı olan?

Numan: Hayatın her anında az da olsa bir parça umudun hep olduğunu düşünüyorum. Benim için ise şimdide kadar yaşadığım her an umut doluydu diyebilirim.

11) Mezar taşınıza ne yazmak istersiniz?

Nesrin: Ölüm gibi bir şey oldu...

Dilara: I swear, I lived! (İnşallah o zamana kadar :)

YECH: Güle güle!

Numan: Bir şey yazmak istemezdim aslında ama yazmak şart ise insanları güdürecek kısa bir fıkra olabilir.

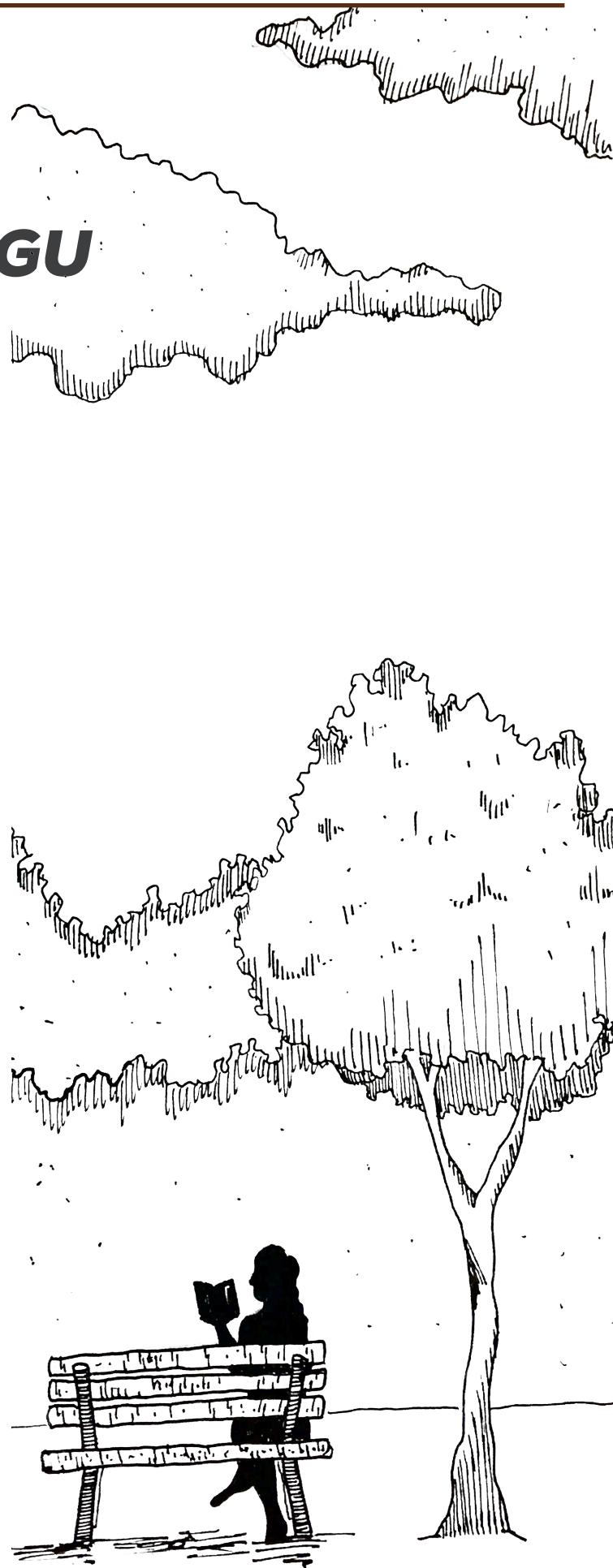
Betül: Ars longa, vita brevis

KURGU YAPMAK ÜZERİNE BİR KURGU

Yazmayı öğrendiğimden beri -evet, bu 6 yaşa tekabül ediyor- kurgu metinler oluşturma peşinde koşan biri olarak, GARGA için bir yazı yazmam gerekiğinde aklıma gelen ilk şey; bulutlu ancak parlak bir havanın hâkim olduğu ağaçlık bir mekân, ahşap bir bank ve bu bankta oturan türlü nedenlerden ötürü keyifsiz bir ruh haline sahip bir kadın oldu. Önce mekânı ve kadının fiziksel özelliklerini betimleyecek, ardından asıl anlatmak istediklerimi köşelerine saklayacağım bir dünyaya, karakterimin iç dünyasına girecektim. Yani bir bakıma kendimin. Ancak bilgisayar başına geçmeden önce kafamda bu yolculuğun bir temsilini yapayım dediğimde bankta oturan genç kadının çantasından çıkardığı tuğla gibi kitaba boş boş baktığını ve "bir insan bunu neden yazar yahu" diye düşündüğünü fark ettim. Aslında o "bir insan bunu neden yazar" diye düşünüyordu, "yahu"yu ben ekledim. Kadın kitabı açtı, kaldığı yerden okumağa devam etti. Ancak zihni hala aynı fikirle meşguldü. Bu böyle olmayacağı, karakterime bir cevap vereyim, dedim. Nasılsa halihazırda kurgu yazan biri olarak bu soruya kolaylıkla cevap vermem gayet doğal idi. Ve işte bu iddia beni buraya getiren itici gücün ta kendisi oldu.

Umberto Eco, Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti adlı kitabında kurmacayı okurun içerisinde hangi patikadan ya da ağaçların hangi tarafından geçeceği konusunda özgür olduğu bir ormana benzetiştir. Bu ormanın okuyucu özgürdür. Yazar da gerçek dünyanın kuralları dışında kurallar koyma, sınırlar çizme hakkına sahip olması dolayısıyla öz-

gürdür. Ve eseri var eden bu iki merci özgürlük alanlarını genişletmek adına yaşadığımız dünyadan bambaşka bir dünyyanın doğruları hakkında mutabık olmayı kabul ederler. Orman yasaları, okura düşünme fırsatı verecek kadar esnek ancak birer yasa olduklarını belli edecek kadar da nettir. Ortada delinmesi güç bir antlaşma vardır. Gregor Samsa, bir sabah böcek olarak uyanmışsa, kimse çıkış bunun aksini iddia edemez.

Zaman ve mekân konuları da kurmacada esnektir. Zaman okur ve yazarın birbirlerine kapılıp gittikleri bir akış, karşılıklı güven ve saygı ekseninde ilerleyen yahut gerileyen, bazen duran ve tekrar başa dönüp tekrar ilerleyen bir bileşendir. Zamanı iyi kullanmak kurgu eserin etkisini bir hayli güçlendirir. Mekâna gelecek olursak, yine hayale ve özgürlüğe imkân veren bir yapıyla karşılaşırız. Ancak bu hususta unutulmamalıdır ki okurun yazara olan inancına saygı duymak ve ondan çok fazla şey istememek yazarın güvenilirliğini arttırr. Eyfel Kulesi'nin Almanya'da olduğu bir gerçeklik pek inanılması değildir. Estetik de değildir aynı zamanda.

Bunlar kurmacanın temelde sağladığı bazı olanaklar. Peki kurgu eserler bu yüzden mi var? İki kapak arasında yazarın aslında tamamen uydurma olduğunu bilmek ancak kendi içinde tamamen tutarlı bir gerçeklik ürettiği için ona inanmak, onun aşmaya müsaade ettiği sınırları aşmak ve bir nebze daha özgür olmak... Bankta oturan kadınıma soralım. Bu arada kendisi ağustos güneşinin verdiği rahatsızlıktan ötürü iyice keyifsizmiş. Kitabı tutan elleri terli, her sayfa çevirisinde bir iç çekiyor. Sınırlar ve yeni doğrular hakkındaki düşüncem onun zihinde uyandığında bir anlığına seviniyor gibi. Ancak cevabın yeterli gelmediği de belli.

Bir de şu yönden bakalım: Kurmacadan kurguyu sildiğimizde ne olur? Çoğu eserde geriye bazı düşünceler içeren, tartışmalar açan uzun bir deneme kalır. Güzel, peki yazar neden bu denemeyi okura, derinliklerinde kaybolmanın mümkün olduğu, çeşit çeşit ağaçlar, hayvanlar, belki mağaralar ya da yeraltı zenginlikleri ile dolu bir ormana cevi-

rip de öyle sunuyor? Şüphesiz bundan alınan bir edebi zevk var. Onu cebimize koyalım. Ayrıyeten kurgunun daha büyük bir kesime hitap etme gibi bir avantajı da var. Bu açıdan edebi zevk, yazarın daha fazla okura düşün dediği şeyleri düşünmeleri karşılığında verdiği bir hediyedir diyebiliriz aslında. Ve başta da bahsettiğim gibi gerçek olmayan yazar tarafından üretilmiş bir dünyada okur-yazar bağı, birbirlerine duydukları güven, sevgi; ormada gizlenmiş denemenin etkisini pekâlâ güçlendirebilir.

Mesela tüm bu söylediğim banktaki kadınımızın hoşuna giderse, üzerine bir de onun ağızından fikrimi destekleyici birkaç cümle kurarsam okurumun yanı sizin bana katılmanız daha kuvvetli bir ihtimal olurdu. İsterseniz deneyelim. Kadın zihninde beliren bu cevapla yüzüne su serpilmiş gibi rahatlaşın, hatta kavurucu sıçağı hissetmez olsun ve elindeki kitabı tutkuyla okuyup bitirene dek banktan kalkmasın. Hatırlatayım, kitabı incelerden değil, tuğla gibi bir şey. Muhtemelen klasiklerden. Belki Savaş ve Barış'tır, belki Çalıkuşu. Bilemiyoruz. Ama eğer herkesin okuduğu ve sevdığı bir kitapsa neden yazılmış olduğu konusunda şüphelerden yola çıkılarak oluşturulmuş bu yazı size gereksiz gelecek, hatta bir ihtimal "bu da sorgulanır mı" diyeceksiniz. Diyeceksiniz ama yine de bana katılacaksınız. Tabi bu kadar açık sözlü olmam aramızda bir güven ve sevgi bağı oluşma ihtimalini düşüryor, dolaylı olarak bana katılma ihtimalınızı. Ancak benim amacım, size kurmaca ile neler yapılabileceğini açık açık anlatmak.

Kadın bunu biliyor. Çünkü o bir karakter değil, yalnızca bana inanmanız için tuttuğum bir oyuncuydu. Görevini yaptığına göre gidebilir. Güneşi de ne zaman istersek kapatabiliriz. Yalnız, bank epey bir gerçek. Üzerinde oturmuyorum ancak görüş açımda ve yaşlı bir çifti taşıyor. Tabi, buna inanırsanız.

Betül Nisa Genç

COĞRAFYA

Ben sonuçların insanı değilim, güzel sebeplerin insanıyorum.

Ben sanki yarı saydam bir insanım
İstediklerinde görmüşler
Pek çok kez görmemiş.

Sizin bu bakışlarınızda bir sahtelik var,
Sevgiyi yadsıyış var,
Sevi için atan kalbimi iyip bitiriş var.

Aramızda bir toprak kavgası var
Kanımızla bağladığımız kimliklerimiz, vatanımız, ovalarımız
Doğasına, özüne tütyör burnumuz
Sila-i rahmin kaybından korkuyoruz
Fakat yüzümüzün de bir coğrafyası var
Ve işgal etmiş neşterler, türlü boyalar
Artık hayatın ne rahmi ne sırası var.

Maviera

ALFRED

Ama filmlerinizi tipki Shakespeare gibi tek bir şey için yapmanız gereklidir: İzleyiciler için...

1920'li yıllarda sinema sektörüne grafiker olarak giren Alfred Hitchcock gerilim filmlerinin babası olarak tanınır. Mühendis oluşunun da verdiği teknik bilgiyle sinemaya birçok yenilik getiren Hitchcock sessiz sinemanın gelen bir yönetmen oluşunun etkilerini de filmlerinde hep hissettiştir. Filmlerinde mesaj verme kaygısından ziyade her zaman salt sinema yapma arzusunu ön planda tutmuştur.

'Günümüzde yapılan filmlerin çoğunda, çok az sinema var. Bunlara "konuşan insan fotoğrafları" diyebilirim. Sinemada bir öyküyü anlatırken, ancak başvuracak başka bir yol kalmadığında diyalog kullanılmalıdır. Ben daima bir öyküyü öncelikle sinemaya özgü bir yöntemle anlatmaya çalışıyorum.'

Hitchcock'un başyapıtı olarak kabul edilen Psycho filmi 1965 yılında vizyona girmiştir. Baş rollerde Anthony Perkins ve Janet Leigh'i görmekte olduğumuz film Robert Bloch'un aynı adlı kitabından uyarlamadır.

'Sanıyorum bana çekici gelen ve film yapma kararını verdiren şey, kadın duş yaparken katilin bir ruh gibi ansızın ortaya çıkıvermesiydi. Hepsi bu kadar.'

Filmde izleyicinin alacağı keyfi her zaman ön plana koyan Hitchcock bu filminde de 'spoiler'a karşı birçok önlem almıştır. Film gösterime girmeden önce kitabı bütün bas-

kılarını toplatmış, filme gala yapmamış ayrıca sinemaya geç kalanların salona alınmaması konusunda da hassas davranışmıştır.

Film başrolünün de içinde bulunduğu psikolojik hal gibi parçalanmış görüntülerle başlar. Kamera Phoenix şehrini bize gösterdikten sonra yavaşça pencereden süzülür ve izleyici oteldeki iki sevgilinin özel anına üçüncü kişi olarak dahil olur.

'Sapık'ın açılışında Phoenix'te olduğunu belirtmek istemiştim. Hatta günü ve saat bile belirledik. Ama bunları çok önemli bir olguya yönlendirmek için yaptım: Saat, öğleden sonra 2.30'dur ve zawallı kız ancak bu saatlerde aşağıyla birlikte olabilmektedir. Tüm öğle tatilini adamla birlikte geçirdiğini belirtmenin bir yolu buydu.'

Marion'un patronunun 40.000 TL'sini çalmasıyla gerilim dolu yolculuk başlar. Yolculuk boyunca bize birçok ayrıntı verilir. Polis ve kızın araba değiştirmesi bunlardan bazilarıdır. Bu ayrıntılar Hitchcock'un yaptığı oyunların bir parçasıdır. Altından bir şey çıkmayacak detaylarla izleyicinin dikkatini bir o yana bir bu yana kaydırarak bizi gerçekte olacaklardan uzaklaştırır. Hissettiğimiz geriliği her zaman taze tutar.

Yağan yağmur nedeniyle Marion tenha bir motelde durmak zorunda kalır. Çünkü o 'yanlış yola sapmıştır'. Motelde sadece Norman Bates ve yaşlı annesinin yaşadığını görürüz. Filmin bu kısmında Norman'ı tanıtmak için bize birçok ayrıntı verilir. Norman anlık bir

tereddüttün sonra Marion'a 1. odanın anaharını verir. Kız odayı gezdirirken banyo demekten çekinmesi özellikle dikkat çeker. Birkaç sahnede kendisine Bay Bates denildiğinde ciddileştiğini görürüz ve hemen düzeltir: Norman Bates. Belki de bu Norman'ın parçalanmış kişiliğine rağmen kızın karşısında kendi olarak var olduğunu gösterme çabasıdır.

Akşam yemeğini getirdiğinde kızın odasına girmeyi reddeden Norman onu büroya davet eder. Bu kısımda izleyici olarak Norman'ın hobisini de öğrenmiş oluruz: tasnifçilik.

'Baykuşlar, gecelerin dünyasına aittiler, gözetleyicidirler. İşte bu, Perkins'teki maçoşizmi çağrıştırıyor. Kuşları yakından tanıyor ve kendisini her zaman izlediklerini biliyor. Kendi suçunu, onların bilen gözlerinden izliyor.'

Büroda sohbet ederlerken Norman'ın durumunu kendi ağızından dinleriz. Bazıları kendi isteğiyle bir tuzağa giderler ama Norman'ın tabiriyle o bir tuzağın içine doğmuş biridir. Kendi tuzağında sıkışmış ve çıkamıyor dur.

Ayrıca burada Norman'ın söylediği iki cümle onun psikolojisi hakkında bize büyük ipucu verir: 'Bir erkeğin en iyi dostu annesidir.' ve 'Bir oğul, sevgilinin yerini tutamaz.'

Bu konuşturma sonrası Marion'un fikir değiştirdiğini fark ederiz. Böylece izleyici olarak Hitchcock tarafından dikkatimiz tekrar başka yöne çekilir. Marion sabah vakti Phoenix'e doneceğini söyleyerek odasına çekilir.

'Felaketler yalnızca başkalarının başına gelir, bizim tanımadığımız başkalarının. Sinema ise karşınıza katili ve kurbanını doğrudan çıkarır.'

Ve sinema tarihinin en ünlü sahnesi gelir. Aslında sahne başında gösterilen klozet bile beyaz perde için büyük bir yeniliktr.

Dönemin şartlarında sansür o kadar fazladır ki bırakın çıplaklık göstermeyi daha

önce klozet bile sinema perdesine hiç çıkmamıştır.

Ünlü duş sahnesinin çekimleri tam 7 gün sürmüştür. 45 saniyelik bu çekim tam 78 kamera yerleştirmi ve 52 kesme ile oluşturulmuştur. Film renkli çekilebilecekken bu sahnede kan hissinin daha iyi verilmesi için siyah beyaz çekilmiştir.(Tabi bunda kısıtlı bütçenin etkisini de göz ardı etmemeliyiz.) Çekildiği dönemde düşünüldüğünde Hitchcock teorik anlamda bir şaheser ortaya çıkarmıştır.

'Konuya aldırmam, oyunculuğa aldadırmam. Buna karşılık filmin bölümlerine, fotoğraflanmasına, ses düzeyine ve izleyiciye çığlık attıracak her türlü teknik ayrıntıya büyük önem veririm. Kitlenin ortak heyecanını ve duygulanmasını sağlayabilecek bir sinema sanatı kullanımının, bizler için son derece tattım edici olduğunu düşünürüm. Ve sapık ile buna kesinlikle ulaştık. Belki izleyiciyi harekete geçirecek bir mesajı yoktu ya da oyunculuk yönünden olağanüstü bir şey değildi. Ama izleyiciler salt sinemaya özgü bir olayla uyarıldılar.'

Bir sonraki sahnede Norman tekrar karşımıza çıkar. Alfred Hitchcock'un sinemasında Norman'ın cesedi gördüğünde ayağı-

na düşen kuş potresi bile bir anlam taşıır. Her sahnenin bu kadar düşünülmüş olması seyirci için hayranlık uyandırıcıdır. Norman cinayet mahalini temizler ve ceset ile beraber diğer kanıtları bataklığa gömer. Bütün film boyunca izleyicinin merak ile izlediği zarf da cesetle beraber gider. Bahsi geçen bu 40.000 dolar bir MacGuffin'dir.

İşin içine dedektifin de girmesiyle gerilim gittikçe artmaya başlar. İzleyici olarak ilk başlarda Norman'ın yakalanacağı konusunda endişelensek de daha sonra özellikle annenin olduğunu öğrenmemizle merağımız ağır basar ve Norman'ın yakalanmasını bekleriz. Bu da Hitchcock sinemasını özel yapan şeylerden biridir. İyi bir gözlemci olarak izleyicisini de iyi tanıyan Hitchcock onun duygularını da kullanarak filmi daha etkileyici hale getirir. Marion'un ölümünden tam önce parayı geri götürmeye karar vermesiyle beraber cinayetin izleyici için daha dramatik hale getirilmesi buna bir örnektir.

'Perkins'ı izlediği suçun izlerini özenle yok ettiği için izleyici ona bağlanmaya başlıyor. İyi yapılmış bir iş her zaman takdirle karşılanır.'

Ve filmin sonuna geldiğimizde Norman hakkındaki gerçeği de öğrenmiş oluruz. Bu gerçeği öğrendiğimizde filmdeki birçok sahne de anlam kazanmaya başlar. Norman'ın babası o daha küçükken vefat etmiştir. 8 yıl önce yaşanan cinayetin gerçek suçlusu da Norman'dır. Annesini ve sevgilisini zehirlemiştir. Filmin bütününe baktığımızda görürüz ki Norman Bates tipik bir Oedipus Kompleksi örneğidir.

Bu noktada Slavoj Zizek'in 3 katlı ev hakkındaki çok beğendiğim bir analizini de sizle paylaşmak istiyorum. Der ki: 'Zemin kat egoyu temsil eder, Norman burada her ne kadar ele geçirilmiş olsa da normal egosundan kalan artıklarla, normal bir evlat gibi davranışır. Üst kat, süperegodur. Yani maternal süperego, çünkü ölü anne aslında bir süperego figürüdür. Ve bodrum katı da id'i temsil eder. Yani yasadışı yönelimlerin rezervuarını. Daha

sonra, filmin tam ortasında, Norman'ın annesini taşıdığı sahnede, bunu anlarız ya da başka bir deyişle, filmin sonunda annesinin mumyasını, iskeletini, cesedini, birinci kattan bodrum katına taşıdığında bu şekilde yorumlarız. Bu durum, Norman'ın annesini kendi zihninde psişik bir aracı olarak, süperego'dan id'e yerlestirmesi gibidir.'

Hitchcock her ne kadar 'Amacım önemli bir film yapmak değildi sadece eğlenmek istedim.' dese de Psycho ile üzerine birçok makalenin yazıldığı, birçok tartışmaya konu olan bir başyapıt ortaya karışmıştır.

Kaynak: François, Truffaut. "Hitchcock ve Truffaut", Hayek Kitap, İstanbul, 2018

Betül Çolak

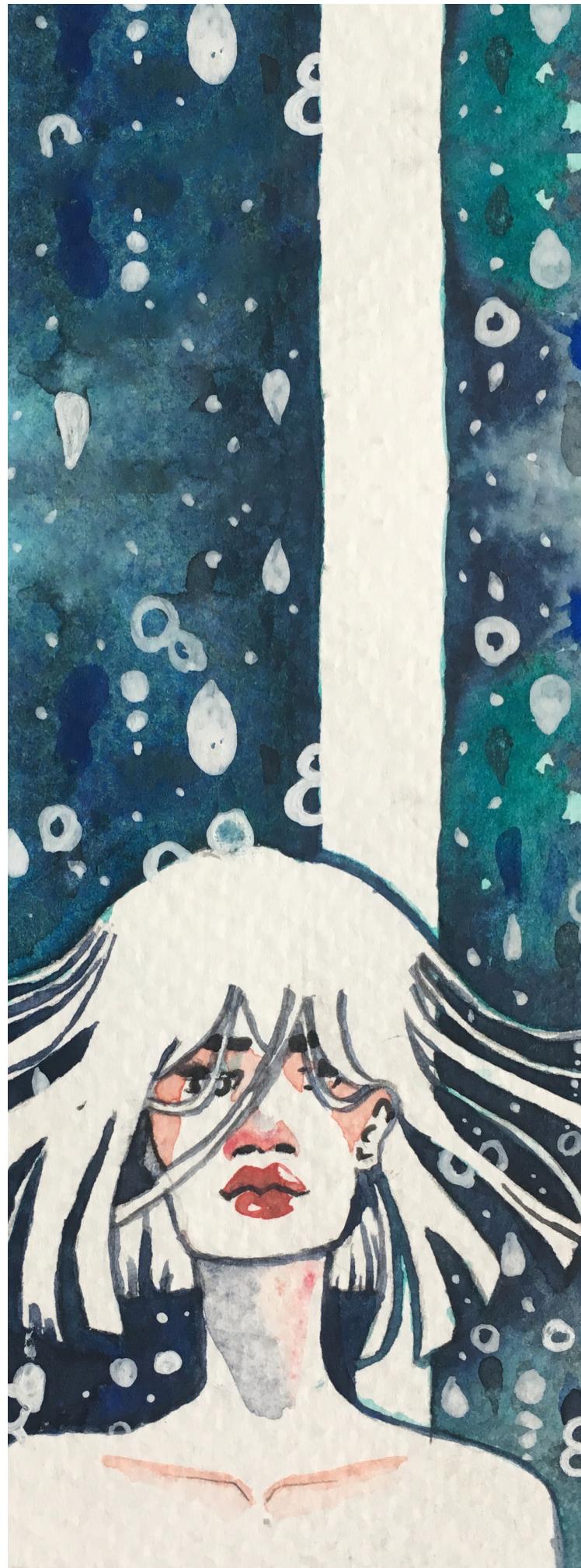
- Her defasında farklı kişiler tarafından farklı hayallerim için hayal kırıklıklarına uğrama- ma rağmen hepsinin ortak bir noktası vardı; Hepsi beni boşluğa düşürdü. Çünkü bir şey hayalin olacak kadar güzel ve önemliyse se- nin hayatın bütün anlarıyla o hayale doğru koşar adım gider, hayaline yetiştiğinde ise sanki bütün o koltuğun yolların yorgunluğunu atarcasına sımsıkı sarılır mutlulukla kucaklar- sin hayalini. İşte o anda, o kısa anda cenne- ti hissedebilirsin. Kayısız, üzünsüz, korku- suz hissedersin o anda. Seni bir ömür koştur koştur zora sokan kalbin ve beynin sanki seni kutlarcasına, zafer konuşması yapmayı bekli- yormuşçasına susar ve sakinleşir. İşte o anda huzuru hissedebilirsin. Ve yola çıkarsın huzur içinde. Çünkü bilirsin ki o hayal senin ulaşmak istediği yer değil başlamak istediği yerdir.

Oysa ki hayal kırıklığı yaşamak demek baş- layamamak demek, koştur koştur gittiğin o yolların sonunda düşmek demek uçurumdan aşağıya düşmek demek. Dedim ya boşluğa düşmek... Başlayacağın noktaya ulaşamamak demek, başlamamak demek. Başlama- mak ise sonunu görememek demek. Bu sefer ise seni o yolda koştur koştur getiren kalbin ve beynin, kabahat sana hayal kırıklığı yaşa- tanlarda değil de sendeymiş gibi seni azarlar ve üzer. O boşlukta cehennemi hissedebilir- sin. Cehennem nedir bilir misin ? Açı çekerken yalnız olmaktır.

- Hayal kırıklığından kurtulmanın bir yolu yok mu ?

- Var ... İnadına hayal kurmak.

Afife Türkan

Nihat Efendi; nikotinden bıyığının rengi değişmiş, henüz ellilerinde olmasına rağmen her gün paket paket tüttürdüğü sigara dolayısıyla bir buçuk ayağı çukurda gibi görünen bir adamdır. Egoist, dediğim dedik, çirkef, çirkef olduğu kadar da aşağılıktır. Her sabah sandalyesi ile birlikte sitenin girişine oturur, gelen geçeni rahatsız eder, tat tuz bırakmadı. Kendisini sitenin sahibi gibi görür, sadece bir iki dairesi olduğu gerçeğini göz ardı etmeye çalışırı. Bazı zamanlar yanına o meymenetsiz kapıcıyı ve oğullarını da alır, kendilerini zehirledikleri gibi site sakinlerinin de gününü zehir ederlerdi.

Fakat Nihat Efendi'nin hayatı sadece bundan oluşmuyordu. Tarihte yazılmış her hikâye gibi bunun da bir arka planı vardı. Ancak kimse sormazdı bunu, Nihat Efendi de anlatmazdı, anlatamazdı. Ciğerlerine doldurdu da yakıcı havayı, açardı da ağını, anlatamazdı bir türlü. Kanımca anlatmaya yüzü yetmezdi. Durum böyle olunca da gerçekten içi yanın insanların yapacağı gibi susardı. Lakin bu durum ona milletin hayatını zehir etme hakkını vermezdi. Bunu bilirdi bilmesine fakat ne zaman bunu duysa kendisinin büyüklerinden böyle öğrendiğini söylerdi. Kimse kendisini ciddiye almazdı, hatta arkasından 'Nihat

Efendi yine bildiğimiz gibi' derlerdi. Önceden de belirttiğim gibi kimse Nihat Efendi'nin hikâyesini bilmezdi.

Nihat Efendi, 1965 yılındaki Mayıs ayının 19'unda dünyaya gelir. On bir erkek kardeşten dokuzuncusudur. Kendisinden sonra Kurtuluş ve Kivanç adlı iki kardeşi gelir. On yedi kardeşten on üçüncüdür. Kız kardeşlerinin ismi büyükten küçüğe doğru sırasıyla; Nur, Nurdan, Nur Sena, Emine Nur, Hatice Nur ve Tuba Nur'dur. Rahmetli babası kızlarının ismini unutmamak için, aslında sadece Nur diyerek hepsine seslenebilmek için, hepsine Nur adını vermiştir. Ancak o kadar kafasızdır ki Nur ismini bile unuttuğu zamanlar olur. Bin dokuz yüz seksenlerden sonra hepsi yuvadan uçunca kendisi de bu durumu, sanki çok umursuyormuş gibi, umursamayı bırakır. Neyse biz hikâyemize geri dönelim. Nihat; Tuğra, Buğra, Tuba Nur, Kurtuluş ve Kivanç ile kardeşir. Geriye kalan tüm kardeşleri üç farklı anneden dünyaya gelmiştir. Ancak küçük Nihat hepsini annesi gibi görür.

Nihat mutlu bir çocukluk geçirir. Her çocuk gibi meraklı, meraklı olduğu kadar da hareketli bir velettir. On iki yaşına kadar çiftliği birbirine katar. Öz annesi, ismini söylemeden geçmeyelim, Ayten ve diğer anneleri Ayşin, Ayşe ve Ayşen'e keyifli zamanlar geçirtir. Yaptığı yaramazlıklardan dolayı rahmetli babası Ahmet Ağa tarafından ahıra kapatılacak olduğunda bile yüzünden gülümsemesini eksik etmezdi. Bu durum Ahmet Ağa'yı daha çok sinirlendirirdi. Çocuğa dayak atmak ister ancak o gülümsemesine dayanamaz ve çocuğu soymakla yetinirdi.

Kısapası Ahmet Ağa karaktersiz, karaktersız olduğu kadar acımasız, acımasız olduğu kadar da vicdansızdı. Geceleri yatarken vicdanı asla sızlamaz hatta, genellikle, eşek sıpalarına daha fazlasını yapmadığı için üzüntü duyardı. Gerçi Ahmet Ağa'nın da hakkını yemeyelim. Nihat'ın o gülösünü hatırladığında bir damlacık olan vicdanı sızlardı. Ancak bu durum saniyeler sürerdi. Ki Ahmet Ağa sonrasında koynuna dört esinden birini alır ve tüm yaptıklarını unuturdu.

Bu şartlar düşünüldüğünde küçük Nihat'ımızın on iki yaşına kadar mutlu kabilmesi bir mucizedir. Ki bu yaştan sonra kendisinden önceki on iki kardeşi gibi bir aydınlanma yaşar. Çevresini, en önemlisi, babasının adaletini sorgulamaya başlar. Ona göre içinde bulunduğu bu durum ve ceza aldığı tüm şeyler -tamam Nihat'ın bazenleri cozuttuğu oluyordu, onun için tümü demek yanlış olur ancak geneli denebilir- normal bir çocuğun yapacağı tipten şeylerdir. Nihat ahırda çırılıçplak kaldığı gecelerde bunu düşünür. Babasına karşı gelmeyi kafasına koyduğu da olur ancak dayak yemeyi istemediği için bu düşüncesi kafasından siler. Onun yerine daha az dayak yedirtecek bir şeyler düşünmelidir. Bir gün yine ahırda hayvan dışkıcılarının ve samanların arasında yatarken aklına bu çiftlikten kaçmak ve çok uzaklara gitmek gelir. Aklına gidebilecek bir yeri olmadığı için, kaçarsa ya ormanda ölecekti ya da çiftliğe geri dönecekti. Ki çiftliğe dönmesi dayak yiyeceği anlamına geliyordu. Ancak Nihat'ın önceden de belirttiği gibi kendisinin dayak yiyeceği tüm ihtimallere karşıydı.

İstediği de olur. Bin dokuz yüz seksen iki yılında ağaçların tomurcuklandığı bahar aylarının birinde şans ilk defa Nihat'ın gülümsemesine karşılık verdi. O gün Ahmet Ağa İstanbul'a okumaya göndermek için beş çocuğunu seçti. Bunlardan biri de Nihat'tı. Diğerleri ise Tuğra, Kurtuluş, Emine Nur ve Murat'tı.

Genç Nihat detayların üzerine pek durmadı. Durmadı ancak o gece kavga çıktı. Çıkan kavganın biletini tahmin edildiği üzere Nihat'a kesildi. O gece sırtındaki kemer izle riyle ahırdaki samanların ve hayvan dışkıcılarının arasında yatarken yüzünden sıritişini eksik etmiyordu. Son beş yıldır ilk defa şu iğrenç ahırda buradan kurtulmanın yollarını düşünmüyordu.

Nihat lanet çiftliği, daha yumuşak tabirle on yedi yıl boyunca onun yuvası olan bu yeri, terk etmeyi beklediği beş ay boyunca ahırdaki hayvan dışkıcılarıyla daha fazla vakit geçirdi ve fena dayak yedi. Ancak en kötüsü

gitmelerine bir hafta kala Ahmet Ağa'nın dört oğlan çocuğuna attığı dayaktı. Dayağın açıklaması ise 'siz orada kudurursunuz, bir şeyler yaparsınız ben yine de sizi akıllandırmak için bir güzel döveceğim'di. Nihat'ın açıktan iyice zayıflamış vücutu bu dayağı kaldıramadı. O bir hafta boyunca yataktan kalkmadı. Ayşin; Ayten, Ayşen ve Ayşe'yi ikna edip Nihat'ın giğisini birkaç hafta sonrasında atmaya çalıştı. Ancak Ayşin ne kadar çabaladıysa da Ayten'i ikna edemedi. Oğlunun hâline içi gittiye de sırf onun bu iğrenç çiftliği çabucak terk etmesini istediği için Nuh dedi peygamber demedi.

Nihat bin dokuz yüz seksen iki yılının ağaçların sararmış yapraklarını döktüğü bir sonbahar ayında ayazın hissedildiği vakitte uyandı. O günün hayatını değiştireceğinin farkındaydı. Kardeşleriyle beraber hazırlandı. Onlardan aykırı olarak annesi Ayten ve annesi yerine koyup sevdiği Ayşin, Ayşin ve Ayşen ile vedalaştı. Güneşin çiftliği selamlamaya başladığı vakit dört kardeşinden aykırı olarak, dört kardeşiyle beraber bir daha dönmemek üzere çiftliği terk etti.

Nihat; bitkin, bitkin olduğu kadar ezik, ezik olduğu kadar da heyecanlı bir şekilde İstanbul'a gelip okumaya başladığında on yedi yaşındaydı. Yediği dayaklar ve ahırda çıplak yattığı geceler yüzünden bitap bir hâldeydi. Yazık yavrucagızın yüzüne bakılamayacak durumdaydı. Çoktan kardeşleriyle farklı yerlere savrulmuştu bile. Onu bu koskoca şehirde sahiplenmiş Rahim Bey ve eşi Latife Hanım olmasaydı büyük ihtimalle on sekizine varmadan ölüp giderdi.

Nihat bu olayların da pek üzerinde durmadı. Okumanın verdiği mutluluk üzerinden deydi. Liseyi bitirdi, üniversitede okumaya başladı. Eski zayıflığından eser kalmadı. Nihat hayata nasıl güldüyse hayat da Nihat'a öyle güldü. Ancak bu sadece iki yıl altı ay kadar sürdü.

Yirmi yaşındaki mutlu Nihat tipki doğduğu gündeki gibi ağaçların tomurcuklandığı bahar günlerinden birinde yeniden doğar.

Takvimler bin dokuz yüz seksen beş yılının rastgele bir ayını gösterdiğinde genç Nihat'ımız Tülay isimli alımlı bir kadınla tanışır. Yaklaşık bir metre yetmiş-beş santimetre boyunda olan Tülay; alımlı, alımlı olduğu kadar nazik, nazik olduğu kadar da moderndir. Yirmi-sekiz yaşındadır. Deniz adında güzeller güzeli bir kızı vardır. Dört yıl önce eşinden boşanmıştır.

Neyse hikâyemize devam edelim. Ki Nihat Efendi Tülay hakkında bundan başka bir şey hatırlamamaktadır. Bu ikili zamanla yakınlaşır. Yakınlaşmalarıyla beraber birbirlerine karşı duyguları da epey bir yol kat eder. Tülay Nihat'ı kardeşi gibi görür, üzerine titrer, ona güzel yemekler yapar. Ancak Nihat'ın hisleri Tülay'inkilere benzememektedir. Nihat'ın ona olan hayranlığı ile hisleri farklılaşmaya başlar. İlk başta bu durum bir hoşlanmadan ibarettir. Ancak gerek Tülay'ın onun üzerine bu kadar titremesi gerek Deniz'in onu bir baba yerine koyması Nihat'ın küçük hoşlanmasının büyük bir aşka dönüşmesine neden olur. Yaklaşık beş yıl kadar bu durum devam eder. Nihat bu beş yılın en az üçünde Tülay'a olan aşkından yanar, yanar da tutuşur, tutuşur da ağını açıp tek bir kelime bile edemez. Tülay ise küçüğün ona karşı beslediği duyguları fark etse de görmemekten gelir, o duygular yokmuş gibi davranışır. Çünkü Nihat'a verdiği değer çok fazladır.

Bu ikilinin hikâyesi Tülay'ın Deniz'i de yanına alarak kaçak yollarla Londra'ya gitmesiyle son bulur. Nihat aşğını kalbine gömer, gömer de bundan altı ay sonra herkesin sıcaktan sahillere akın ettiği bir yaz günü şahsına gönderilen mektupla kahrolur. Mektup Tülay'dandır. Tülay evlendiğini hatta hayatının çok iyi gittiğini, eşinin çok centilmen bir beyefendi olduğunu ve Londra'da çok güzel bir çevre edindiğini yazar. Tabi Nihat'ın acılar silsilesi yalnız bununla sınırlanmaz. Tabi hayat Nihat'ı sadece bir kere yüzüstü düşürmez. O yıl ilk önce Rahim Bey'i kaybeder. Sonrasında da Rahim Bey'in acısına dayanamayan Latife Hanım'ı toprağa defneder.

Nihat acısını içine gömer. Bir şekilde yaşamaya çalışır. Hamallık yapar, inşaat işçisi olur, temizlik yapar, garsonluk yapar. Bin dokuz yüz seksen yedi yılında ilk önce kendine düzgün bir iş bulur, sonrasında da evlenir. Üç tane çocuğu olur, babası gibi olmamasına karşın çocukların büyük bir ciddiyetle yetiştirir. Zamanında ahırdı hayvan dışkıcılarının arasında bile gülümseyebilen çocuk iğrenç bir mahlukata dönüşür. Nihat Efendi aslında iğrenç, iğrenç olduğu kadar zavallı, zavallı olduğu kadar ezik, ezik olduğu kadar da suçsuzdur. Ölmeden önce her şeyi yazdığı günlüğünü bana getirdi. İstersem tüm bunları yazdığı defterini okuyup yakmamı, istersem okumadan yakmamı söyley. Nihat Efendi iki bin yirmi yılındaki Mayıs ayının on dokuzunda güneş binalara selam çakmaya başladığında yanı tam elli beşinci doğum gününde hayatı gözlerini yumar. Onun gözlerini yumduğu gün odasında bir veda mektubu bulunur. Nihat Efendi mektubunda Aragon'un şu dizilerine bile yer verir; "Yalnız insan merdivendir / Hiçbir yere ulaşmayan / Sürüler yabancı diye / Dayandığı kapılardan..."

Cidden bu satırlar Nihat Efendi'nin hayatının özeti gibidir. Nihat Efendi'nin neden bir yerlere tutunmadığını, insanları kaybettigini ve çirkin bir insana evrildigini açıklar. Bu mektubun bulunmasından üç, Nihat Efendi'nin ölümünden dört gün sonra naaşı defnedilir. Cenazesine birkaç arkadaşı ve eşi Gülşen Hanım katılır. Ölmeden önceki son arzusu Tülay'ı görebilmektir. Hatta sırf bu arzusunu gerçeklestirebilmek için Tülay'ın bildiği son adresine yıllarca mektup gönderir ancak hiçbirisine geri dönüş alamaz. Çünkü Tülay bin dokuz yüz doksan dokuz yaşında hayatı gözlerini yummuştur. Ancak Nihat Efendi'nin cenazesine katılanlardan biri de Tülay'ın kızı Deniz'dir.

Nitekim Nihat Efendi; nikotinden büyüğünün rengi değişmiş, henüz ellilerinde olmasına rağmen her gün paket paket tüttürüdügü sigara dolayısıyla doksanlarına merdiven dayamış gibi görünen bir adamdır. Egoist,

dediğim dedik, cirkef, cirkef olduğu kadar da aşağılık olduğu düşünülse de aslında; ezik, ezik olduğu kadar virane, virane olduğu kadar iğrenç, iğrenç olduğu kadar da suçsuzdur. Her sabah sandalyesi ile birlikte sitenin girişine oturur, gelen geçeni rahatsız eder, tatlı bırakmazdı. Kendisini sitenin sahibi gibi görür, sadece bir iki dairesi olduğu gerçeğini göz ardı etmeye çalışırı. Bazı zamanlar yanına o meymenetsiz kapıcıyı ve oğullarını da alır, kendilerini zehirledikleri gibi site sakinlerinin de gününü zehir ederlerdi. Nihat Efendi öldüğünde elli beş yaşındaydı.

ricky

SON NEFES

Sen ki okyanuslara açılan deniz
Nasıl da kalırsın böyle fırtınasız
Sanki herşeyden habersiz
Sanki k(a-e)derinden bile gamsız

Nedir bu minnet ki sende var
Zaten ol(a)madın kimseye yar
Söyle hele niyedir sendeki bu hal
Hiç yok mudur sevdiğin bir delâl

Güneş meftun sana bulut pervane
Görenin olur sana deli divane
Çıkarmazlar seslerini izzetliyiz diye
Duymaz misin hiç-birinden bile hare

Sağır taklıdı yaptıgın yetti Aziz Şehir
Bil ki şiarı sükut olana derler şair
Haykırmaktan kısılmış mürekkebin sesi
Gel yeter, kalem verecek son nefesi
Gel yeter, kelam verecek son nefesi

Taha Yasin Kaya

ÖZDEMİR ASAF VE LAVİNİA ÜZERİNE

Sana gitme demeyeceğim,
Ama gitme, Lavinia.

Özdemir Asaf, Cumhuriyet Dönemi'nin iz bırakan şiirlerini kaleme almış, hem kendi döneminde hem de günümüzde popülerliği yakalامış bir şair olarak karşımıza çıkar. Şiirlerinde ölüm, yalnızlık ve aşk temalarını bolca yer veren Asaf, okuyucularını özgün şiir anlayışıyla büyülemektedir. Üslup olarak denebilir ki, yoğun bir şiir anlayışı vardır; misralarını oldukça kısa tutmasıyla beraber keskin bir bıçak gibi zihninize hükmedebilir. Birkaç cümle ile kalbinizin derinliklerine sızar, duyguları en net haliyle hissetmenizi sağlar. Ve bana kalırsa onu böylesine kalıcı bir şair haline getiren de budur. Memet Fuat, Özdemir Asaf hakkında şöyle der: "İnanılmaz bir sözcük tutumluıyla, insani, toplumu irdeleyen, duyguya, düşünce yoğunluğunun şiirini arayan, taşlamaya, ince alaya ağırlık veren, tam anlamıyla özgün bir şair."

Şiirlerinde hep bir telaş havası gördüğümüz Asaf, ikinci kişiyi karşısına alır, konuşur onunla. Yeri geldi mi eleştirir yeri geldi mi sever; ikinci kişinin kendisiyle ve tesir ettiğleriyle ilgilendir. Ve okuyucu ikinci kişi ile iletişimini her boyutunu görme olanağı bulur. Behçet Necatigil bu süreci şöyle anlatır: "Özdemir Asaf'ın, şairdeki 'ikinci kişi' problemini, ikinci kişi ile kendi arasındaki bağlantıları çeşitli yönlerden derinleştirdiği, yaşayışını dolduran davranışları soyutlaştırarak bir düşünceye planına yükselttiği, bunu yaparken de özel bir dil kullandığı görülür: çelişmeli, oyunculu bir mantık düzeninde misra sayısını çok kere en aza indirdiği de olur."

1950'li yıllarda, insanlar ve sanat arasında bir bağlaş görevi gören edebiyat matinelerinin bir numaralı adamıdır Asaf. Bu matinelerde şairler şiirlerini seslendirmekte, öyküler anlatmaktadır. Özdemir Asaf, peltek konuşması ve sevecenliği ile izleyicilere her daim eğlendirmiştir, alkışları kendi üzerine toplamıştır. Ülkü Tamer "Yaşamak Hatırlamaktır"

kitabında Asaf'a olan bu ilgiyi şu sözlerle dile getirmektedir: "1950'lerde edebiyat matinelerinin yıldızı Özdemir Asaf'tı. Sahneye adımını attığı anda kıyamet kopardı, salon alkıştan inlerdi." Yine Ülkü Tamer başka bir yazısında söyle der: "Özdemir Asaf mikrofona çağrıldığında gülüşmeler başlıdı. Bir güldürü oyuncusu gibi idi Özdemir Asaf. Uzun uzun mikrofonu ayarlar, sessizce seyircileri süzer, tam şiirini okumaya başlayacakken susar, yine seyircilere bakardı sessizce. Kahkahalar dinince aynı şeyleri yineler, sonunda 'r'leri 'g' gibi söyleyerek okurdu: 'Bütün genkleğ aynı hızla kıgleniyoğdu / Biğinciliği...' Seyirciler bir ağızdan tamamlardı: '... beyazaveğdileğ.' Çok ilginçtir ki, bir matinede hiç alışık olunmadığı şekilde gelmiş, Selma Lagerlöf'ün bir öyküsünü okuyacağından bahsetmiş ve gerçekten öyle yapmıştır. Seyirci alışık olduğu eğlenceli tavırları göremediğinden çok şaşırılmış ve ilk kez seyirci değil de Özdemir Asaf bu durumdan eğlenmiştir.

Ve Lavinia, Asaf'ın hayalindeki kusursuz sevgilisi, nihayetinde eşsiz bir kadına yazılan aşk şiiri. Karşılıksız bir aşk... Öylesine vurucudur ki şiir, okuyucu, her misrada darmadağın olur, Asaf'ın aşkınnı sıcaklığı kaplar yüregini. Şiir tüm çelişkileriyle apaçık ortadır, umudun bir çiçek gibi solduğu ve güneş gibi açtığı iki nokta arasındadır. İnce bir ipin üzerinde dans eden usta bir cambaz gibidir şair, düşmekten ölesiye korkar ama asla durmaz; telaşı, arada kalmışlığı, tutarsızlığı her bir kelimedede hissettirir.

Lavinia, benzersiz güzellikte bir çiçektir aynı zamanda. Ölüm çiçeği olarak adlandırılır, bunun hikâyesi ise Shakespeare'in Titus Andronicus adlı eserinde gizlidir. Roma imparatorluğunun başkomutanı olan Titus'un güzel kızı Lavinia, trajik bir şekilde öldükten sonra şehrin uzağında bir tepeye gömülüür. Bir müddet sonra mezarının üzerinde bir çiçek çıkar ve orada yaşıyan insanlar Lavinia adını verirler bu çiçeğe. Özdemir Asaf'ın hayalindeki kusursuz sevgili, nihayetinde ölüm çiçeğidir...

Biliyoruz ki edebi eserler yazarın-şa-

irin duygularından beslenir, zihin sözgecinden geçer, üslupla şekillendirilir ve okuyucunun karşısına çıkarılır. Lavinia, bu bakımdan canlıdır, Asaf'ın okul yıllarında gizlice sevdiği bir kadına ithafen yazılmıştır. Bir şiir yarışmasına gönderildikten sonra Lavinia, birincilik alır. Özdemir Asaf'tan şiiri okunmasını istenir, bunun üzerine kürsüde yerini alan Asaf, şiiri okumaya başlar. Rivayet edilenlere göre, orada, o salonda şiirin yazıldığı kadın, Mevhibe Meziyet Bayat'ta bulunmaktadır.

Söylenir ki, şiir okunurken Lavinia salonu terk eder, Asaf kürsüde kendi içindeki Lavinia ile yalnız kalır, acısını onunla paylaşır. Ve biz şiiri her okuduğumuzda kocaman salonda kürsüde şiiri ile yalnız kalmış o adamın hayal kırıklığını, sevgili ile asla kavuşamayacağının dair kabullenişini görür, hisseder, aynı duygularla çevriliriz.

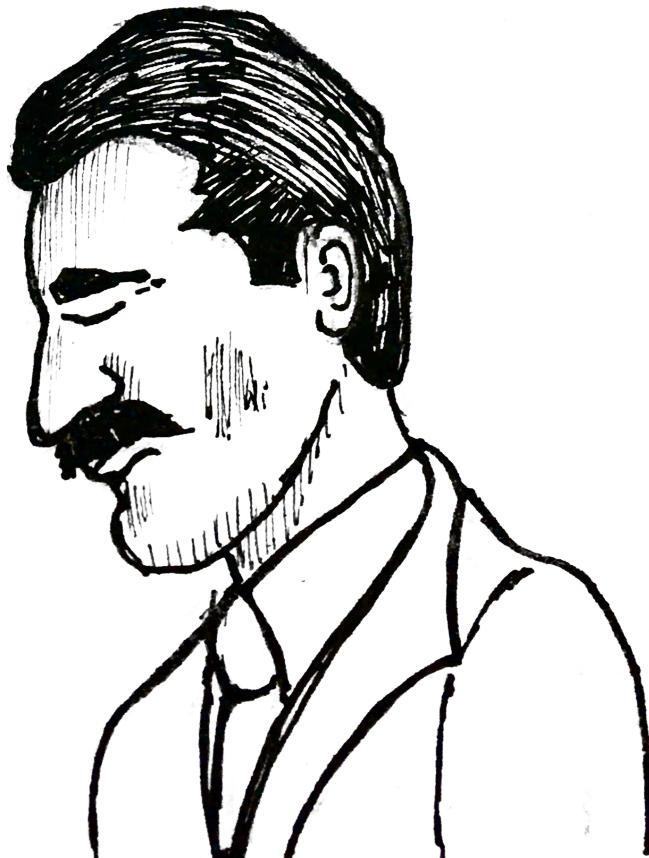
Mevhibe Meziyet Beyat, Asaf'ın kusursuz sevgilisi, hayallerinin içine hapsolmuş ölüm çiçeği... Olağanüstü cazibesi, sevecenliği, samimiyeti ve eşsiz sezgi gücü ile yaşadığı dönemde dillere destan olmuş bir kadındır. Yalnız Asaf'ın Lavinia'sı değil, Oktay Akbal'ın da umutsuz aşkı, Hisya'sı olmuştur. Bunulla kalmamış Rita Hayworth'a benzerliğinden dolayı Güzel Sanatlar Akademisi'nin Gilda'sı olmuştur. Büylesine güzel, zeki ve içten bir kadın için yakın arkadaşı Melda Kaptan " Ben Bir Bizans Bahçesinde Büyüdüm" adlı anı kitabında şöyle diyor: "İlhan Selçuk'a 14 Şubat Sevgililer Günü yazısı yazdırın Lavinia ona uzaktan uzağa aşık olan Oktay Akbal'ın bir hikayesindeki Hisya'ydı aynı zamanda. Laleli'de Harikzadegan Apartmanlarının kapısında buluşup konuşan delikanlıkların Violetta'sıydı. O sıralarda ünlü olan bir tangonun adıydı bu ve delikanlıklar, Mevhibe onlara gülümseyerek gezerken ıslıkla bu melodiyi çalardı. Güzel Sanatlar Akademisi'nde okurken mimar arkadaşları ona Gilda diye seslenirdi. Rita Hayworth'un o yıllarda gösterimde olan ve büyük beğeni kazanan 'Gilda' filminden mülhem... Kızılıkahve rengi, iri dalgalı, parlak ve çok güzel saçları vardı. Adalet Cimcoz da Marilyn Monroe'ya benzettiği için onu 'Marlin' diye çağırırdı. Güzelliğini hiç önemsemeydi. Zaten in-

san sıcaklığı, insanlara anlayarak yaklaşması ve sevgisi, güzelliğinin üstündeydi."

Mevhibe Meziyet Beyat'ın, herkesin yüreğini titretmiş bu kadının, kalbindeki isim, ilk aşkı, akademideki resim hocası Edip Hakkı Köseoğlu'dur. Sonrasında ikinci büyük aşkı, gazeteci İlhan Selçuk olur ve bu aşk evlilik ile taçlanır. Selçuk bir yazısında "Fırtınalı bir ilişkinin tensel terinde köpüklenen dalgasını yaşarken, gönüllerde dolaşmanın çekiminden de vazgeçemiyordu; ileride bunun hesabını acıyla vereceğinden habersizdi." derken bu evliliğin beklenmedik bir şekilde sonlanacağını öngörmüş olmalıydı. Artık onun için de Lavinia oluvermiş, yazdığı gazetenin bir köşesinden öyle seslenmiştir Mevhibe'ye. Lavinia ömrünün son günlerinde, yakın arkadaşı Melda Kaplan'ın oğluna yazdığı mektupta iki büyük aşğını şöyle dillendirmiştir: "Hayatımın iki büyük aşkindan biri ressam Edip Hakkı Köseoğlu, diğer malumunuz, İlhan Selçuk!"

Lavinia, ikinci evliliğini, hepimizin yakından tanıdığı, o zamanlarda sahnelerin parla-

yan yıldızlarından olan Öztürk Serengil ile yapar. Son evliliği ise fotoğraf sanatçısı Muhlis Hasa ile olur. Beyat'ın arkadaşı Melda Kaplan'a niçin bütün erkeklerin ona aşık olduğu sorulduğunda şöyle der Kaplan: "Korkunç bir sezgi gücü vardı Mevhibe'nin. Yüzünüze bakar bakmaz, sizi tanır, anlar, ruhunuzun en derin köşelerine kadar kavrardı. Küçük bir bakıştan, mimikten, jestten tüm karakter haritanızı çıkarabilirdi. Özdemir Asaf bu yüzden bir keresinde ona "Öldürmekten daha beter anlıyorsun insanı" demişti. Çok keskin gözleri vardı."

Özdemir Asaf "Herkesin bir hikâyesi vardır. Ancak herkesin bir şiri yoktur" der. Ve Lavinia, şiri olan bir kadın, şırlere ilham olmuş bir kadın... Asaf'ın Lavinia'sı. Anlamına yakışır şekilde hayaldeki kusursuz bir sevgili oluyor ve hayatının hiçbir döneminde kalbine sokmuyor Asaf'ı. Ve belki de bu hikâye, zaten etkileyici olan bu şiri, bizim için daha da anlamlı hale getiriyor. Gerçeklik karşısında yıkılıyor, içimizdeki Lavinia ile baş başa kalıyoruz.

"Sana gitme demeyeceğim./Üşüyorsun ceketimi al./ Günün en güzel saatleri bunlar./ Yanımda kal."

Asaf, gitme demenin hiçbir şeyi değiştirmeyeceğinin farkındadır. Zaten "Gitme!" demek de kolay değildir. Ancak umutsuzca kalmasını dilemekten başka hiçbir şey yapamaz. En azından günün bu güzel saatlerinde onunla olmak ister, onu yanında ister. Lavinia, bu saatlerin paylaşılmak istediği tek kadındır.

"Sana gitme demeyeceğim./ Gene de sen bilirsin./ Yalanlar istiyorsan yalanlar söyleyeyim,/İncinirsin."

Yalanlar söylemek, yalvarmak belki Asaf'ı sevgiliye kavuşturabilir. Ancak o zaman buna nasıl aşk denebilir? Sevgilinin incinmesi gitmesinden daha beterdir Asaf için. Aşkı da acayı da kendi yüreğine sığdırmayı tercih eder.

"Sana gitme demeyeceğim,/Ama gitme, Lavinia./Adını gizleyeceğim. /Sen de bilme, Lavinia."

Ve artık dayanamaz Asaf, kendini uçurumun kıyısından bırakıverir. "Gitme" der onu asla duymayacak sevgiliye, pekâlâ bunun farkındadır da. Aşğını, sevgiliyi kendine saklar; Lavinia, o kusursuz sevgili, karşısıksız bir aşk hikâyesinin başkahramanı olmakla yetinectir.

NESRİN TURAPOĞLU

EK OKUMA:
Şiir Hikâyeleri- Prof. Dr. Haluk Oral

YARARLANILAN KAYNAKLAR:
Zeynep Oral- Özdemir Asaf: « Yaşamak değil/ Beni bu telaş öldürerek »
Ülkü Tamer- Özdemir Asaf'ın Şiirleri
Memet Fuat- Özdemir Asaf (Düşünçeye Saygı)

MAVİ SEVDA

Çırılıyor deniz, gökyüzünün bir damlasına katılmak için,
Gökyüzünün de gönlü var, haykırıyor ona "Biz ayriyiz niçin?!"
Mavilerin sultani, eğer ki sen gelmezsen bana,
Akşamüzeri kızıl ufuktan seslenirim ben sana."
Denizin sevdası derin, gökyüzünün sevdası sonsuz,
Bulutlar fisıldıyor dalgalara: "Gökyüzü yaşayamaz onsuz."
Hafif bir meltem, kelebeğin kanatları altında güvende çiçek,
Kıskanıyor güneş, hayalinde canlıyor kavuştuğu gelecek.
Mavinin iki farklı, iki şahane tonu nasıl bu kadar bir olabilirdi?
Kim denizin bu denli hasret dolu bakışlarına karşı koyabilirdi?
Ya gökyüzü ne yapsın, elinden ne gelir ağlamaktan başka?
Yağmur da kendisine katılıncı, deniz hüzünle gelir aşka.
Dokunacak kadar yakınsın, ama bir bak ki uzanamazsun,
Bu yüzden sevdadır ya, hayalle yaşar ama hayali yaşamazsun,
Tatlı bir rüzgar, işte balıkçıların ağında kuyruk atan palamut,
Burunda çılgın martılar, buram buram memleket, kolaysa sen unut,
Ufuk her zamankinden temiz ve neşeli, sanki on yedisinde,
Merakla bekliyor, bakalım neler olacak gecenin kör yedisinde.
Yavaş yavaş akşam oluyor, kıyıya vuruyor örük dalgalar,
Güneş gidiyor, pamuk sekere benzemiyor artık bulutlar,
Deniz heyecanlanıyor, gökyüzü de bayıldı bayılacak,
İşte beklenen an geliyor, her yer kızıla boyanacak.
Anneleri sesleniyor çocuklarına, yemek hazır, herkes evine,
Sanki dalgalar fisıldamış onlara, aşıklar yalnız kalsın diye.
Güneş kumları bile boyamış, kayalıklara kaçıyor iki yengeç,
Akşamsefaları açmış, vakit öyle hoş ki, ne erken ne de geç,
Biraz ve biraz daha yaklaşıyor güneş tüm ateşiyle ufuğa,
Ufuk sümbül moru bir kravat takmış, kucak açıyor mutluluğa,
Sarhoş ediyor insanı mis gibi leylak kokuları,
Uykusu gelmiş belli, uçuyor minik bir arı,
Sanki tüm doğa el ele vermiş, hazır bir akşam yemeği,
Öyle ki saygısından çit bile çıkarmıyor Ağustos böceği,
Tüm gün sabrettiler, ayrı kaldılar birbirlerinden,
Şimdi kavuşma zamanı, hem de en güzelinden.
Güneş batıyor, mor ufuk kızıl gökyüzüyle baş başa,
Martılar şakıyor bülbül misali, tüm gözyaşları boş,
Kavuşuyor bizim iki aşık derin ve sonsuz muhabbetlerine,
Güneş ayrılıyor aralarından, gülüyordu doyumsuz sevgilerine,
Altın ufuk bu yüzden sevilir, ondan güneşin batışı izlenir,
İşte tam da burada denizle göğün kavuşması hissedilir.
Gece ve yakamoz.. Aşk dediğin gök ve denizin buluşmasıdır,
Derin sonsuzlukta adaların ışıklarının kalbe yansımasıdır.
Kara sevdadan daha tehlikelidir işte bu "mavi sevda"
Ama yazmaz hiçbir kitapta, büyük bir sırdır doğada,
Deniz can acısına dayanamadığı vakit yutar gemileri,
Gök ağlamaktan duramaz, fırtınayı çağırır, gider ileri,
İşte böyle bir hikayedir bizimkilerin feleğine yazılan,
Mavi sevdadır gönüllerine silinmemek üzere kazınan..
~Kırlangıç

NIETZSCHE VE **SUPERMAN**

“
Bir kurşundan daha hızlı!
Bir lokomotiften daha güçlü!
Bir zıplayışta yüksek binaların üstünden
atlayabilir!”

O, 1938 yılında ilk ortaya çıktıığında; yaratıcıları (o dönemde DC Comics'te çalışan Jerry Siegel ve Joe Shuster) tarafından böyle tanımlanıyordu. Zamanla süper kahramanların prototipini temsil edecek kadar benimsenen bu kişiyi hepimiz tanıyoruz. Dünyamıza çok küçükken gelmiş ve uzun yıllar aramızda yaşamış olan Clark Kent. Veya bizim daha aşina olduğumuz şekilde, kostümünün göğüs kısmındaki kocaman S harfi (onun dünyası Krypton'da 'umut' anlamına geliyormuş) ile **SUPERMAN**.

Onun hikayesi gezegeni yok olmadan önce ailesi tarafından bir uzay gemisinde dünyaya gönderilmesi ile başlıyor. İnsanüstü özelliklerini belli bir yaşa kadar saklamış olsa da, günü geldiğinde, insanoğlu ona ihtiyaç duyduğunda sorumluluk alıyor ve gücünü iyilik için kullanıyor. Yıllar boyunca televizyonda, sinemada, radyo ve kitaplarda anlatılagelen hikayesini şu cümlelerle özetlemek mümkün:

Büyük bir metropol gazetesinin yumuşak huylu muhabiri Clark Kent olarak kimliği ni gizleyen Superman, hukukun ve düzenin koruyucusu, eşit hakların savunucusu, nefret ve önyargı güçlerine karşı yiğit, cesur bir savaşçı; hakikat, adalet ve Amerika için hiç bitmeyen bir mücadele veriyor.

Superman fiziksel olarak insanüstü özellikleriyle yayılanmaya başladığı dönemin toplumsal psikolojisi için önemli bir yere sahip. Tarih boyunca devrimlerin veya önemli gelişmelerin arefesinde okunma oranları artan bilim kurgu ve fantastik kitaplar gibi, buhranlarla boğuşan bir Amerika'da süper varlıkların hikayesini anlatan karikatürler de oldukçaraiget görmüş. Günümüzde de sinemada, televizyonda, çeşitli yayın organlarında sayıları giderek artan, birçok süper özelliğe sahip üstün insanlar, kahramanlar hepimiz tarafından biliniyor; istesek de istemesek de. Ancak tarihte, daha önceki yüzyıllarda tanımlanmış bir başka Superman var ki, varlığından dünya toplumunun yüzde kaçının haberdar olduğu büyük bir soru işaretti.

1930'lu yıllarda DC Comics üstün varlıkların niteliklerini sorgularken, 1800'lü yılların sonunda Nietzsche de benzer bir soru sormuştur. Ancak bir farkla. Nietzsche bu varlığın daha çok psikolojik nitelikleriyle ilgileniyordu. Kendinden çok uzun zaman önce tanımlanmış olan 'hyperanthropos' kavramı, Nietzsche ile birlikte 'übermensch' olarak bilinmeye başladı (İngilizce: beyond-man, superman, superhuman, overman. Türkçe: üstinsan). 'Böyle Buyurdu Zerdüst' kitabında ana karakter Zerdüst bu üstünlüğü, insanoğlu için ulaşılması gereken bir hedef olarak işaret ediyor. Nietzsche'nin tüm çalışmalarında etkileri hissedilebilen bu üstün insan ideası, tarih boyunca birçok felsefecinin görüş bildirdiği, birçok düşünce insanının eserlerini verirken etkilendiği felsefi bir alegoridir. Yani sıra, bir ideal ve kıstas olarak birçok siyasi tarafından kullanılmıştır.

Nietzsche'ye göre evrim bittiği farz edilemeyecek bir süreçti. Darwin'in teorisinde bugünün insanı primatlardan geliyordu. Nietzsche ise kendine şu soruyu sordu: İnsana göre pramat nedir? Bu soru cevaplandığında ortaya çıkan gerçek, evrimsel atalarımıza göre birçok alanda daha ileride olduğumuzu du. Peki geleceğin insanlarını bizden üstün kılacak nitelikler nelerdi?

Yapmakta olduğu düşünce deneyinin çıkış noktasını oluşturan bu soru, ve bunu izleyen birçok soru ve yanıt 'übermensch' ideisinin temellerini oluşturdu. "Gelecekte, şu an var olduğumuz toplumdan psikolojik olarak daha üstün olacağımızı varsayırsak, nasıl olurduk?"

Sorularını cevaplarken kullandığı strateji, tanıdıkları arasında en hayran olduğu, hayatı karşı en iyi yaklaşımına sahip olduğunu düşündüğü kişiyi belirlemek ve onun niteliklerine odaklanmaktı. Bu kişiler arasında hiç de yabancı olmadığımız isimler yer alıyor. Johann Wolfgang von Goethe, Napolion, Voltaire, Montaigne, Jül Sezar... Bu kişilerin karakterlerini ve onları üstün kıldığını düşündüğü niteliklerini incelediğinde inanılmaz ve bazı beklenmedik sonuçlara ulaştı. Üstünlük şu nitelikleri kapsamaktaydı:

Kendi değer yargılarını oluşturan, bu değerlerle başkalarını etkileyebilen böylece öldükten sonra dahi yaşamaya devam eden, tarihi değiştiren, bağımsız bir akla sahip olan, 'Diğer insanlar neye hayranlık duyar ve neyi takip eder?' sorularını sormayan, kendi yolunu çizen, sonsuz tekerrür (eternal recurrence) içinde olan hayatın anlamsızlığının üstesinden gelmek için hayatını, kaderini ve kendini iyi ve kötü her şeyle kabul eden (amor fati), bazı stratejik durumlarda benign olan, iyi adına insanlara zarar verebilen, başkalarının başarılarından rahatsızlık duymayan, acı çekmeyi güzel şeylerin bir parçası olarak kabul eden, anlaşılmaının zor olduğunu bilen, kendi gücünün ve niteliklerinin bilincinde olan ve bundan keyif alan, nazik, sekste şeytani olan insan.

Nietzsche'nin bu ideası 'Gott ist tot./God is dead.' sözü, nihilizm fikirleri ve güç istenci (The Will to Power / Der Wille zur Macht) kavramı ile de ilişki içindedir. Genel konsept olarak bakıldığından, insan tamamlanmamış bir varlıktır. İnsan yanlışlarından kurtulduğunda kendini tamamlayabilecektir. Bu nedenle hep kendini aşmaya çalışmalı, alt etmeli ve üstinsan olma yolunda ilerlemelidir.

Bu fikir sistemi, kimilerinin gözünde insanlığın anlaşılması ve gelişimi için ortaya konmuş farklı bir yorum iken; kimilerinin de manipülasyonla çıkarlarına uydurduğu bir dayanak, acımasız eylemlerinin ilk kıvılcımı olmuştur.

Tarih sahnesine çıktılarında Nietzsche'nin fikirlerini sıkılıkla kullanan Naziler, Almanları 'übermensch' olarak nitelendirmiştir. Ancak Nietzsche'den tamamen bağımsız olarak, onun fikirleri arasında yer almayan; antisemitizm, saf ırk iddiaları ve ileri Alman milliyetçiliğinin etkisiyle ortaya koydukları bir de 'untermenschen' kavramı vardır. O günlerde de bir düşüncenin yorumu açık doğası, Nazilerin yaştıkları kadar acı tecrübelere sebebiyet vermemiştir belki de.

'Bildiğimiz Superman'ın de yaratıcılarının kaleminde ilk ortaya çıktığında, Nietzsche'nin 'übermensch' için saptadığı niteliklere sahip bir 'villain' olduğunu biliyor muydunuz? Çeşitli tartışmaların ardından Superman farklı bir görünüme bürünmüştür, karikatürlerde Superman'ın düşmanı olan Lex Luthor bir üstinsan olarak tasvir edilmiştir.

Nietzsche'nin fikirlerinden etkilenen kadar bunlara eleştiri getirenler de vardır. Jack London, Martin Eden ve Deniz Kurdu kitaplarında, Nietzsche'nin üstinsan fikirlerini eleştirmektedir. Yazar, Nietzsche'nin übermensch konseptinin ve radikal bireyselciliğinin bencilce olduğunu düşünmektedir.

Bizler için ise Nietzsche'nin fikirleri, ilerde kendimizin bir üst versiyonu olabileceği-

miz inanışı, kullanışlı olabilir. Çünkü Nietzsche yanıldıklarımızdan kurtulma ve hırslarımızı ehlileştirme konusunda evrensel ve zamanın ötesine geçebilen bir bakış açısı sunmaktadır. Peki siz kendinizin bir süper versiyonu olsaydınız, nasıl biri olmak isterdiniz?

#çalışkuşu

Kaynakça:

The School of Life - Nietzsche on: The Superman

<https://de.wikipedia.org/wiki/%C3%9Cbermensch>

<https://en.wikipedia.org/wiki/%C3%9Cbermensch>

<https://en.wikipedia.org/wiki/Superman>

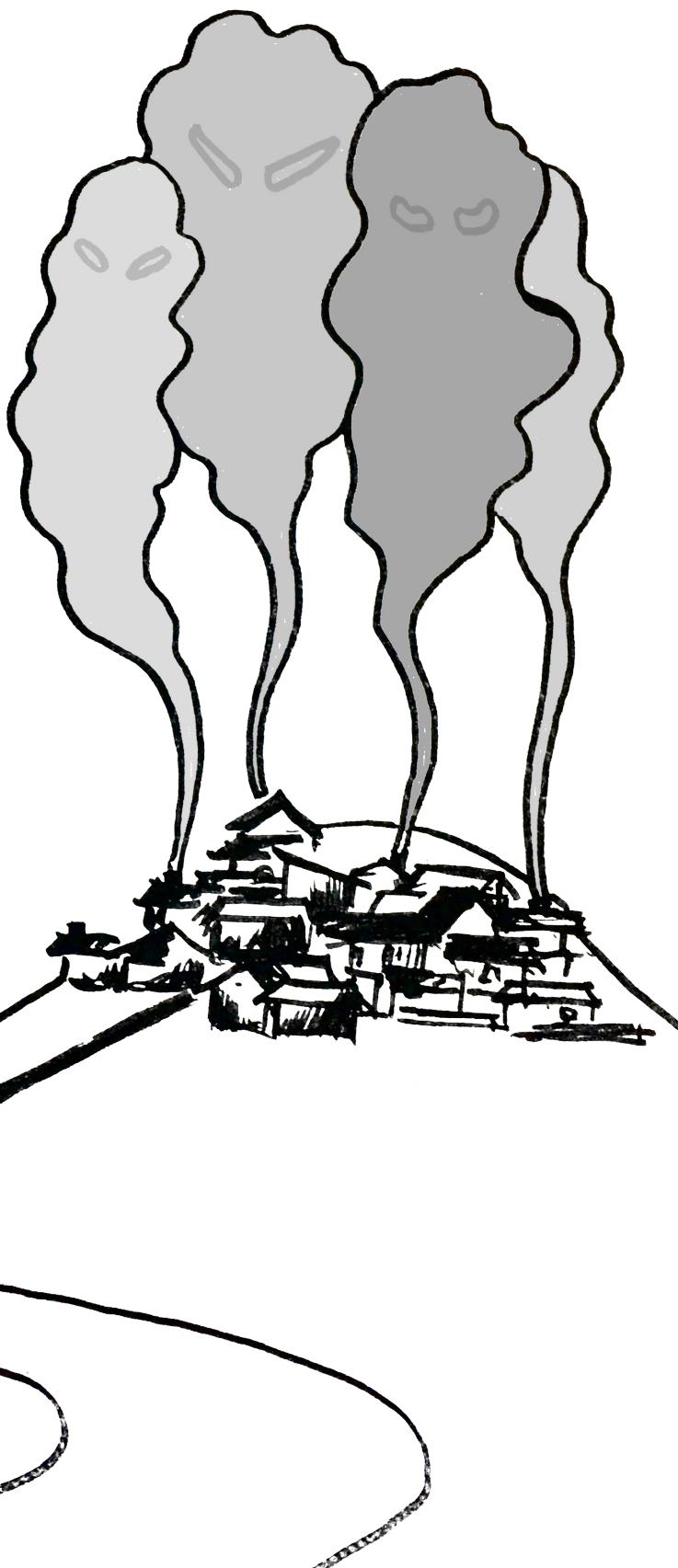
<https://ccrma.stanford.edu/~pj97/Nietzsche.htm>

AŞINA KÖY

Bizim köyün çeşmesinden rüşvet akar,
Ahâlimiz de koluna iftirayı takar.
Rüzgariyla dedikodu çalınır kulaklarınıza,
Aman sahip çıkm ne olur ne olmaz kızlarınıza.
Toprağında ihanet vardır,
Kanla sularız ürünlerimizi, kinle büyütürüz,
Öteden beri var olan,
Hurafelerimizle işlerimizi yürütürüz.
Şiddetle çabucak çözürüz sorunlarımızı,
Bu düsturla yetiştiririz her daim torunlarımızı.
Havamızda taptaze düşmanlık solursunuz,
Nehirlerimizin kavgasında boğulursunuz,
Yollarımız taşlıdır dillerimiz gibi,
Bir kere tatmayagörün zehrimizi.
Feryatlar yankılanır ara sıra dağlarımızda,
Önemli olan çıkarlarımızdır bağlarımızda.
Mektebimiz olmasa da cahilimiz de yoktur,
Çünkü her konuda illâki bir fikrimiz olur.
Gecelerimiz bile örtemez suçlarımızı,
Kayan yıldızlar gösterir kurbanlarımızı,
Adaletsizlik gördük mü topyekün susarız,
Töremize karşı çıkana nefretimizi kusarız.
Ahlâk, edep pelesenkir dillerimizde.
Zaten geçmezler daha da ötemize,
Bilir misiniz ki herkesin gözü üzerimizdedir
Mutlu bir yaşamın sırrı bizim köyümüzdedir.

Kasvet-i Fünun

Fermi Paradoksu: Uzaylılar Var Mı?

Evrende yalnız mıyız? Uzaylılar var mı? Tüm bu evren yalnızca bizim için mi tasarlandı? Bu tür sorular tarih boyunca her yaştan her sınıftan insanın aklını kurcalamıştır ve kurcalamaya da devam edecek gibi görünüyor. Uzaylılar tarafından kaçırdığını veya UFO gördüğünü iddia eden insanlar olsa da bugüne kadar dünya dışı akıllı canlıların varlığını ispatlayacak bir kanıt bulunamamıştır. Enrico Fermi de 1950 yılında bunu fark edip bunda bir anormallik olduğunu düşündü.

Fermi paradoksu, dünya dışı canlıların var olma olasılığının gayet yüksek olduğunu gösteren veriler ile bunu doğrulayacak herhangi bir kanıtın veya gözlemin yokluğu arasındaki çelişkiyi belirtir. Paradoksun temeli İtalyan fizikçi Enrico Fermi'ye dayanır. Samanyolu'nda tahmini olarak 250 milyar, gözlemlenebilir evrende ise 1022 tane yıldız vardır. Bu yıldızların etrafında bulunan gezegenlerin sayısı ise çok daha fazladır. Bu sayılar kavranamayacak kadar büyük. Bu inanılmaz sayılardaki gezegenlerin milyonda birinde bile akıllı hayat gelişse milyarlarca dünya dışı medeniyet var demektir. Bu canlıların bazıları insanlardan daha önce ortaya çıkmışsa şu anki teknolojileri, gelişmişlik düzeyleri insanlıktan çok daha ileride demektir. 2000 yıl önceki insanlara göre ne kadar ileride olduğumuz bu konuda bize fikir verebilir. Kozmik ölçekte çok kısa sayılabilen birkaç bin yılda teknolojimiz büyük bir hızda gelişti. Bizden yüz binlerce hatta milyonlarca yıl önce evrimleşmiş bir türün bizden ne kadar ileride olabileğini hayal etmek çok zor. Tüm bunlara karşın elimizde uzayı varlığına dair hiçbir somut delilin olmaması bu paradoksun temelini oluşturuyor.

"Eğer Samanyolu dahilinde yüksek sayıda ileri dünya dışı uygarlık mevcutsa, neden uzaylılara ait uzay araçları ya da sondalar gibi kanıtlara rastlamıyoruz?"

-Enrico Fermi

Drake Denklemi

$$N = R^* \times fp \times ne \times fl \times fi \times fc \times L$$

N iletişim kurmayı umabileceğimiz uygarlıkların sayısı

R^* Galaksimizdeki yıllık yıldız oluşma miktarı
 fp Bu yıldızlardan kaç tanesinin gezegene sahip olduğu

ne Gezegeneye sahip yıldız başına düşen toplam yaşama elverişli gezegenlerin ortalama sayısı

fl Bu gezegenlerin arasında herhangi bir şekilde yaşama uygun bir ortamın olduğu gezegen sayısı

fi Bu yaşama elverişli gezegenlerden kaçında akıllı hayatı geçirdiği

fc Bu tür uygarlıklardan uzayda varlıklarına dair tespit edilebilir sinyal bırakabilecek kesim
 L Bu tür bir uygarlık tarafından uzayda yayılan tespit edilebilir sinyalin süresi

Drake denklemi, Samanyolu galaksisi içinde yer alan akıllı medeniyet sayısını hesaplamak için kullanılan bir formüldür. Astronom Frank Drake tarafından 1961 yılında ileri sürüldü.

Buradaki temel problem, faktörlerin ihtimalerinin tam olarak bilinmiyor olmasıdır. Ortalama yıldız oluşumu oranı ve bunların etrafındaki gezegen sayılarından bile bilim dünyası yüzde yüz emin değil. Sıra diğer faktörlere gelince ise işler tamamen karışıyor. Yaşamın gelişme ihtimalini, zeki yaşamın ortaya çıkma ihtimalini, iletişim teknolojisi geliştirme ihtimalini ve bunun uzaya yayılma süresini tam olarak hesaplamak ve kesin bir sonuca ulaşmak mümkün değil. Sayıları maksimum ve minimum olarak aldığımız zaman sırasıyla 1 milyona ve 1'den küçük bir sayıya ulaşıyoruz, yani aralık çok geniş. Çoğu araştırmacı bu sayının 10.000'e yakın olduğunu düşünüyor. Ayrıca tüm bu hesaplamalar sadece içerisinde olduğumuz Samanyolu galaksisi için geçerli, tüm evrendeki sayı çok daha fazla olacaktır. Evrenin tüm bu potansiyeline rağmen henüz tek hücreli bir canlı bile tespit edilememiştir.

İnsanlık olarak bu gizemin sebebinin kesin olarak bilemiyoruz ama bu paradoksa cevap verebilecek pek çok teori mevcut.

Olası Çözümler

1-Büyük Filtre

Bu teoriye göre zeki yaşam, doğası gereği kendini yok eder. Büyük filtre medeniyetlerin belli bir gelişmişlik seviyesini aşmasını önleyen bir engel olarak tanımlanır. Uzaylılara rastlamıyor olmamızın sebebi onların çeşitli sebeplerden dolayı türlerinin tükenmiş olması olabilir.

Belki de teknolojik ve bilimsel gelişmenin bir sınırı vardır ve uygarlıklar galaksiler arası seyahat yapacak seviyeye ulaşmadan yok oluyordur. Bizim önumüzdeki büyük filtremiz küresel ısınma, nükleer savaşlar, salgın hastalıklar veya aşırı gelişmiş bir yapay zeka olabilir. Teknolojimiz ilerledikçe karşılaştığımız problemler de daha büyük oluyor ve belki de bir gün karşılaştığımız problemin üstesinden gelemeyeceğiz.

2-Varlar ama Bizden Gerideler

Uzayda teknolojileri bizim teknolojimizden geride olan canlılar var bizler onlara ulaşamıyoruz, onlar da bize ulaşamıyor. Drake denklemine göre on binlerce akıllı yaşamın var olabileceğini söylemiştık. Eğer bu kadar çok sayıda uygarlık varsa, tamamının bizden daha düşük teknolojiye sahip olmasının ihtimali düşük ama belki de evrenin en gelişmiş uygarlığı bizizdir. Bu durumda o canlılar tipki bizim gibi benzer soruları sorup uzaylıların var olup olmadığını düşünüyor olabilir.

3-Evrendeki İstisna

Sürekli neden uzaylılarla karşılaşmıyoruz diye düşünüyoruz ama belki de hayatın var olması sandığımızdan çok daha karmaşık ve zordur. Dünyada gerçekleşen olayın çok mucizevi ve eşsiz olma ihtimali var. Yaşamın oluşup gelişmesi çok büyük şans eseri olmuş olabilir. Belki de ilahi bir güç evreni sadece

bizim için oluşturdu. Bana soracak olursanız böylesine büyük bir evrende tek başımıza olmak çok tuhaf ve üzücü olurdu.

"Evren epey büyük bir yer. Eğer ki sadece biz varsak, bu epey büyük bir israf olurdu."

-Carl Sagan

"Evrende yalnız olduğumuzu düşünmek, okyanustan sadece bir bardak su alıp ve bu suya bakıp balinalar yok demekle aynı şey."

-Carl Sagan

4-Zamansal ve Mekânsal Problemler

Bu teoriye göre dünya evrenin ücra bir köşesinde bulunuyor olabilir. Gezegenimiz gelişmiş olan diğer gezegenlerden çok uzakta yer alıyor olabilir. Ayrıca evrenimizin genişlediğini de biliyoruz. 'Büyük Patlama'dan günümüz'e kadar geçen 14 milyar yılda sürekli genişledi, genişlemeye devam ediyor ve genişlemeye devam edecek. Uzak mesafeler

İletişimimizin önündeki engel olabilir. Dünya dışı çok gelişmiş medeniyetler, teknolojik olarak ne kadar ilerlemiş olursa olsunlar asla ulaşamayacakları bazı sınırlara sahipler. Kütleli hiçbir cismin ışık hızından daha hızlı gitmemesi bunlardan biridir. Çok gelişmiş olalar bile ışık hızını aşamadıkları için devasa mesafeleri aşıp gözlemlenebilir alana giremiyor olabilirler. İki uygarlık arasında bu kadar büyük mesafeler bulunduğuundan dolayı, iletişim gerçekleşene kadar içlerinden biri yok oluyor olabilir.

5-Algisal Farklılık

Aynı gezegeni paylaşmış farklı ülkelerde yaşayan insanlar bile birbirleriyle aynı dili kullanıp kusursuz bir iletişim kuramıyor. Bu durumun galaktik boyutunu düşündüğümüzde iletişim kurup anlamlı bir diyalog içine girmek çok daha zor bir hâl olacaktır. Bahsettiğimiz canlıların kurduğu iletişim bizimkinden çok farklı olabilir. Uzaylılar varsa bile onların

fizyolojik ve psikolojik yapıları hakkında hiçbir fikrimiz yok. Öncelikleri ve ahlak anlayışları çok farklı olabilir. Hayal etmemizin mümkün olmadığı özelliklere sahip olabilirler. Bizim gibi karbon bazlı yaşam formu olduklarından bile emin değiliz. Belki de bizimle iletişime geçmeye çalışan ve kültürlerini bize anlatmaya çalışan uzaylılar vardır ama bizim yetersizliğimizden dolayı başarılı olamıyorlardır. Bir bebeğe türev, integral gibi konuları anlatmaya çalışan bir matematik profesörünü düşününelim. Matematiği ne kadar iyi bilirse bilsin, bir bebeğe o konuları anlatamaz. Bunun sebebi bebeğin kapasitesi ile ilgilidir. Bir başka örnek olarak günümüz teknolojisini ve bilimini bir maymuna anlatmaya çalıştığımızı hayal edin. Maymun için anlattıklarımız son derece anlamsız olacaktır. Bizden çok farklı olan uzayların yanında algımız bir maymununkine dönüyor olabilir. Dış dünyaya iletişim kurmak için radyo sinyalleri kullanıyoruz ama belki de aşırı gelişmiş uzaylılar bambaşka ve bizimkiyle uyumsuz olan bir teknoloji kullanıyor olabilir.

6-Hayvanat Bahçesi

Uzaylılar bizimle iletişime geçecek güce sahip olsalar da bunu kullanmıyor olabilirler. Çok gelişmiş bir medeniyet Dünya'yı sürekli kontrol altında tutup hayvanat bahçesi gibi sergiliyor olabilir. Sadece izlemekle yetinmemiyip üzerinde deneyler ve araştırmalar yapıyor olabilirler.

7-Gizli Örgütler ve Dış Güçler İzin Vermiyor

Olasılığı en düşük olan iddialardan olan bu teoriye göre uzaylılar var ve dünyamıza da uğruyorlar hatta şu an dünyamızda yaşayan bazı uzaylılar var ama birtakım hükümetler ve kişiler bu bilgileri insanlıktan saklıyor ve gizli bölgelerde uzaylıları bulunuyor. Galaksiler arası seyahat edebilen canlıların hükümetlere ve gizli örgütlerle söz geçirememesi ise biraz tuhaf. Birçok UFO haberleri, uzaylılar tarafından kaçırıldığını üstüne cinsel ilişkiye girdiğini iddia eden kişiler olsa da doğrulanmış bir vaka henüz yok.

8-Evren Polisi

Bu teoriye göre zeki yaşam vardır ve doğası gereği diğer canlıları yok eder. Teknolojik olarak diğerlerinden daha fazla gelişen medeniyetler diğerlerini bulup yok ederler. Bunu yapmalarının amacı kendilerini savunmak istemeleri, enerji ve kaynak arayışı benzeri sebepler olabilir. Dünyamızdaki yaşama baktığımız zaman neredeyse tüm canlı türleri hayatı kalmak için başka canlı türlerine zarar veriyor hatta insanlar gibi bazı türlerin zorunda olmamasına rağmen diğer türlere zarar verdiği oluyor. Bu durumun kozmik düzeyde benzeri yaşanıyor olabilir. Bu teori doğru ise, evrendeki ulaşılabilir medeniyetlerin sayısı az olacaktır. Galaksinin hakimi olan bu tür, Dünya'ya saldırmayı tercih etmeyip bizi görmezden gelmiş olabilir ya da bizim varlığımızdan bile haberleri yoktur.

"Gelişmiş bir uygarlıkla karşılaşamamız halinde Kristof Kolomb ile karşılaşan Kıızılderililerin durumuna düşebiliriz. Biliyorsunuz o işin sonu iyi olmamıştı."

-Stephen Hawking

Stephan Hawking uzaylılar mesaj yollarsa cevap vermemeliyiz diyerek evrendeki diğer akıllı uygarlıklara seslenmeye karşı uyarılar da bulunuyordu. Hawking'in bu uyarısını dinlememiz gerekiyor olabilir.

9- Tüm galaksiye fiziksel yayılım gereksiz.

Bu teoriye göre uzaylı bir uygarlık diğer yıldızları ve gezegenleri kolonileştirme yeteneğine sahip olsa bile bunu kullanmayı tercih etmemiş olabilir. Bunun sebebi kolonileştirme işlemin çok masraflı olması olabilir. Teknolojileri gelişmiş olan medeniyetler evren seferi yapmak yerine kendi zihinlerini bilgisayarla bağlamış olabilir veya şu an tahmin bile edemediğimiz üst düzey tekniklerle çok daha farklı işler yapıyor olabilirler.

Sonuç

Bu teorilerin biri, birkaçı ya da hepsi doğru olabilir belki de hiçbirini doğru değildir. İnsanlık

olarak çok az şey biliyoruz ve daha da üzücüdür bildiğimizi sandığımız şeyleri de aslında yanlış biliyor olabiliriz. 500 yıl önce doğru olarak kabul edilen çoğu bilgi şu an geçersiz sayılıyor. Elimizdeki bir bilgiye kesin olarak doğru demek çok zor. Şu an kesin olarak bildiğimiz tek şey bu konu hakkında bildiklerimizin çok kısıtlı olduğunu. Üstelik öğrendiğimiz her yeni bilgi aslında ne kadar az bildiğimizi gösteriyor.

"Bildiğim tek şey hiçbir şey bilmediğimdir."

-Socrates

Socrates'in bu sözünün bilgeliğini ölümünden binlerce yıl sonra dahi görebilmek mümkün. Sadece uzayların varlığı konusunda değil hayatın her alanında kesin olarak ne biliyoruz ki?

"Bildiklerimiz bir damla, bilmediklerimiz ise okyanus."

-Isaac Newton

Uzayı dinleme ve iletişim cihazları geliştirme konusunda insanlık olarak yolun çok başındayız. Radyo yayınları sadece 1895'ten beri yapılmaktadır, Yuri Gagarin 1961 yılında uzaya ilk çıkan insan oldu, Neil Armstrong 1969 yılında aya ilk adımı attı. Sonuç olarak verilerimiz ve delillerimiz şimdilik çok yetersiz. Olasılıklarsa sınırsız. Cevabını bilmediğimiz bir soru ile karşı karşıyayız. Belki de bu konuya bu kadar ilgi çekici yapan şey bilgisizliğimizdir. Çünkü ortada tek bir kesinlik olmayınca her teorinin doğru olma olasılığı bulunuyor ve bunları hayal etmek bile büyüleyici.

"İki olasılık var: Ya evrende yalnızız ya da evrende yalnız değiliz. İki olasılık da eşit derecede ürkütücü."

-Arthur C. Clarke

Yusuf Şenyüz

Evine Baraj Yapılan Su Samurlarına Ağıt

Bugün anı bir kararla,
Ruhumu gördüğüm ilk şeytana sattım.

Artık
Üstüne basılan salyangozlara,
Evine baraj yapılan su samurlarına,
Ve cevaplanmamış sorulara,
Üzülmemeyi umuyorum.

Düşündüm satarsam ruhumu,
Belki üstüne para bile alabilirim.
Gerçi ihtiyaçlarım,
Para ile satın alınabilecek türden değil.
Ama kapitalizmin tam ortasında bir yerlerde
Belki bir AVM bulurum
Birkaç dost satın alabileceğim..

Kısa kesiyorum şiiri
Ağlamam lazım geldi.
Stann

-Çık ulan dışarı başlatma şimdi parandan, diye bağırdı Masum, oğlunu odasından kovarken. Öfkesinden yine elleri ve çenesi titremeye başlamıştı. Kırk kere sinirlenmemesi gerektiğini söylemişti oysa kalp doktoru arkadaşı Selim. "İki kez aldık seni Azrail'in sepetinden ama üçüncüye Lokman Hekim gelse alamaz" da demişti.

Kalktı, bir sigara yakıp odanın içinde sert adımlarla yürümeye başladı.

-Nasıl sinirlenmeyeceksin birader? Kolay mı kazanılıyor bu zamanda ekmek parası? Millet birbirini gırtınlıyor iki kuruş için, diye söylenilken duvara asılı çerçeveyin içinde duran eski beş liraya bakıyordu. Bir an daldı. Tam bir

şeyler hatırlayacakken çalan telefonun sesiyle ayıldı. İsteksizce kaldırdı ahizeyi;

-Ne var kızım yine? İki dakika rahat edemecek miyiz?

-Eşiniz arıyor efendim, dedi sekreteri Saadet. Meşgul olduğunuzu söylediğim ama ısrarcı oldu, önemliyimmiş sanırım.

-Bağla bağla, siz kadınların hangi işi önemsiz ki zaten?

Gülümseyerek bağladı telefonu Saadet. Alışktı patronunun bu hallerine. Fabrikada bir tek kendisi korkmuyordu belki de

Masum Bey'den. Bir şeyler hissediyordu ama o da anlamlandıramıyordu. Evet çok sertti patron, hiçbir hatayı affetmiyor, özür dilenmesine dahi izin vermiyordu. Kaç kez tanık olmuştu koca koca adamların süt dökmüş kedi gibi kuyruklarını sıkıştırıp odadan çıktığına. Ama yine de bir şeyler vardı Masum Bey'de; bilmemiği fakat hissettiği bir şeyler.

Gerçekten de tüm işçiler, ustabaşları, vardiya amirleri, memurlar, şefler ve müdürler salavat getirirlerdi onu gördüklerinde. Suratı her zaman asık, bakışları her daim ürkütücüydü. Çoğu zaman şakalaşırlardı işçiler birbirleriyle: "Bu kadar param olup şöyle mutsuz olacağımı, bi dünya borcum olsun neşem yerinde olsun birader" diye.

Fabrikanın duvarları bunun gibi yüzlerce cümle duymuştu ve yüzlerce de olaya tanıklık etmişti. Paletçi Abdullah'ın çıkardığı hadise onlardan yalnızca biriydi.

Kazandığı aylığın tümünü bir gecede kupa kızına kaptırdığı yetmiyormuş gibi iki maaşlık avansı da masada bırakmıştı Abdullah. Evde okula başlayacak bir kızı ve annesinin memesinde bir de oğlu vardı. Hadi oğlunu anası doyuruyordu ama anasını kim doyuracaktı? Üstelik ev sahibine şimdiden yedi aylık kira borcu birikmişti. Allah'tan kadıncıza anlayışlıydı ama elbet bir gün o anlayış da kalmayacaktı. Teyze oğlunun bakkalına kendi gidemiyor, kızını yolluyordu son zamanlarında. "Size özel veresiye defteri yaptırmış İzzet amcam, hem de 500 sayfalık diye söyle baba" demesi çok ağrına gitmişti ama haklıydı adam, ne söylese azdı. Bütün borçlarını kapatıp bir de güzel oyuncak bebek alacaktı kızına geçen gün vitrinde gösterdiğinde, belki bir çift de rugan ayakkabı okulda giysin diye. O kancık kupa kızı hayallerini yıkmasaydı eğer...

İşte o gecenin sabahında çıktı patronu Masum Bey'in karşısına. Biraz da alkolün etkisiyle yapıştı yakasına suratsız herifin. "Geberiyoruz be adam hiç mi insafın yok senin? Ne var üç beş de bize toslasan? Seninki can da bizde ki solucan mı? Biz de senin gibi bi

anadan bi babadan olmadık mı ey Masum Efendi?" diye bağırmaya başlarken güvenlik şefi yetişip yattırdı yere Abdullah'ı. Patron Masum'un yüzünde hiçbir ifade yoktu. Ne yerdeki adama baktı ne de olanları hayretle seyreden diğerlerine. Hızlı hızlı yürüyerek merdivenleri çıktı. Odasına girerken 'Personel müdürynü çağır!' dedi kendisini korkuya bekleyen sekreterine.

Personel müdüru Yavuz en güvendiği adamlardan birisiydi. Aynı zamanda 50 semeye yakın dostlukları vardı. Saadet'in hissettiği o sırrı bilen üç beş kişiden birisiydi.

-Kumar mı, hovardalık mı? Söyle bakalım hangi soysuzluğa yoksulluk kılıfı giydirmiş bu hadsiz?

-Üstüne bastınız efendim, dedi Yavuz. Kumar belası. Lakin birikmiş borçları ve iki çocuğu.. demeye kalmadan;

-Yeter. Borcunu kapatıp eline her zamanki mikarda para vererek gönderin. Başka bir konu yoksa yalnız kalmak istiyorum.

Odadan çıkarken dönüp bir kez daha baktı arkadaşı Masum'a Yavuz. Son zamanlarda halini beğenmiyordu. Onu tanıdı tanıyalı gergindi, yüzü gülmezdi ama sanki bu sefer başka bir şey vardı.

Fabrika duvarları içini çekti. Abdullah'ın ayrılığı onlar için o kadar sıradan bir vakaydı ki, yarın her şey unutulacaktı. Muhasebe müdüru Ali İhsan'ın bir bavul parayla kaçmaya çalışırken yakalandığının unutulduğu gibi.

Ali İhsan da Yavuz Bey gibi Masum'un eski arkadaşlarındanındı. Tahtakale'de bir muhasebecinin yanında senelerce çalışmış ama gece hayatına düşkünlüğü sebebiyle ne mal sahibi olabilmişti ne de mülk. Kayınpederinden kalan iki odalı küçük evde yüzünü görmeye tahammül edemediği karısıyla tam yirmi dört sene geçirmiştir. Ona göre bu kadıncıza kadın denilemeyecek kadar çirkindi. Sırf yüzünü görmemek için gece çok geç saatte eve girer sabah yine o uyanmadan çıkar

giderdi. Oysa Pervin öyle miydi? Ali İhsan'ın her akşam işten çıkışip gittiği Beyoğlu'nda körkene pavyonda çalışan bir konsomatristti Pervin. Asıl ismi Gülsen'di. Ama ne yazık ki hayat ona hiç gülmemişti. Çocuk denilebilecek yaşta memleketi Adana'dan üvey babası zoruya getirilerek satılmıştı. Pavyon sahibi birkaç sene tuvaletleri temizletmiş, bulaşıkları yıkamıştı. 16 yaşına geldiğinde ise bir gece koynuna alıp...

Ali İhsan âşık olmuştu Pervin'e fakat, kadın için kendisi sıradan bir müsteriydi. Gece boyunca o gün kazandığı tüm gündeliği cebinden alır, cilveli sözler ve şuh bakışlarla körkütük sarhoş ettiği adamcağını kapının önüne bırakır, sıradaki müsteri için işine geri dönerdi. İşte yine böyle bir gece karşısına çıktı Masum Bey. Omuzlarından sıkıca tutup kaldırdı Ali İhsan'ı ve arabasına bindirdi. Bir çorbacıda ayılan aşk sarhoşu Ali İhsan saatlerdir tek kelime etmeden kendisine bakan Masum Bey'i anca tanıyalımıştı.

-Vaaay kardeşim Masum. Sen miydin yaaa. Ben de Allah hâlime acıdı da Hızır'ını gönderdi diye seviniyordum. Bu ne şekil be oğlum lotuyu mu tutturdun?

Masum Bey tek kelime etmeden kartını çıkarıp verdi. Hesabı ödedikten sonra lokanta sahibine bir taxi çağrııp ayyaşı evine göndermesini söyledi.

Ali İhsan sabah izin alarak doğru karttaki adresse gitti. Dev gibi bir fabrikanın kapısından girerken kendisini tanıttı. Bekçi geleceğinizden haberdarız diyerek Masum Bey'in odasına kadar refakat etti. Dış kapıdan odaya kadar çevresine şaşırın gözlerle bakan Ali İhsan çişli Masum'un buranın sahibi olduğunu bir türlü inanamıyordu.

-Buyurun Ali İhsan Bey, sesiyle göz göre geldiği sekreterin gösterdiği kapıdan içeri girdiğinde, Masum beyin mimiksiz ifadesiyle karşılaştı.

-Hoş geldin Ali İhsan, geç otur söyle.

Ali İhsan kendisine gösterilen yere oturken elinin sıkılmamasına içerlemiştir. Kim bilir neden çağrırdı beni bu gösteriş budalası, diye düşündü. Şimdi bin tane öğüt verip göndererek beni teres, dedi.

-Ali İhsan, öğrendim ki işinde mahir bir muhasebecimisin. Benim muhasebe biriminin başına da işi bilen birisinin geçmesi iyi olur fikrindeyim. Uygun görürsen beraber çalışalım. Alacağın ücret başlangıç için beş bin lira. Kabul edersen çıkışta işlemler için sekreteri yönlendireceğim.

Ali İhsan birbiri ardına gelen bu cümleleri çözmeye gayret ediyor bir taraftan da beş bin liralık maaşın mevcut maaşının iki katından fazla olduğunu düşünerek Masum'un kendisiyle alay edip etmediğini anlamaya çalışıyordu. Pervin çok sevinecek bu işe, diye düşündü hemen. İstediği kolyeyi alınca aklı oynar zillinin.. Keyifle yaslandı arkasına. İstemsizce sırtarak;

-Kabul kardeşim. Aslında o paraya çalışmam da maksat işin görülsün, belli ki zorda kalmışsin.

O günden sonra fabrikanın tüm kayıtlarını elinde tutan Ali İhsan fark edilmediğini sanarak her sevkiyatta maaşı kadar bir miktarı odasında sakladığı şifreli çantasına koymuyordu. Tek hayali Pervin'i kolundan tutup buralardan götürmekte. Ne eşini düşünüyor du ne Masum'un kendisine bahsettiği işini. Hepsinin canı cehennemeydi. Hele şu çanta bir dolsun diyor du, gerisi Allah kerim.

Nihayet bir gün doldu o çanta. Kimseye göstermeden tuttuğu taksiye atlayıp doğru Pervin'in yanında aldı soluğu Ali İhsan. Pavyon için erken bir saatte gittiğinde. Henüz bir masa doluydu. Mekanın en eski garsonu İblis Ferhat olanca yılışıklıyla bitiverdi dibinde;

-Seninki geç gelecek eniște. Ne içerez yengem gelene kadar?

-Git ne zikkim içiyorsan iş bana yazdır. (Bir

onluk çıkararak) Koş sigara al bana üstünü de koy cebine. Bir de ara gelsin hemen. İslı aceleymış de beyimin.

Parayı kaptığı gibi fırladı Ferhat. Beymiş, dedi kendi kendine, pabucumun beyi..

Pervin her zamanki isteksizliğiyle gelmişti bir saat sonra. Ali İhsan heyecanını bastırmak için kadeh üstüne kadeh devirerek çoktan sarhoş olmuştu. Kadın oturalı bir dakis bile olmadan heyecanını daha fazla gizleyemeyen Ali İhsan "Kalk," dedi, "..gidiyoruz." Kolumnun tutulmasından rahatsız olan Pervin;

-Eeeeh be, siktin ama dümbük. Köyündeki Karabaş mıym ben tasmamdan tutup götürreksin? Defol bir daha görmeyim seni burralarda.

Kadının bağırişları bitmeden gelen fedailer tuttuğu gibi kapıdan fırlattı Ali İhsan'ı. Çantasını da arkasından tabi. Fena halde öfkelenen fakat alkolün etkisiyle bir türlü doğrulamayan Ali İhsan'ı omuzundan sertçe yakalayan bir çift el ayağa kaldırdı.

-Yavuz?

Yavuz Bey yerdeki çantayı alarak eline bir zarf tutuşturdu eski arkadaşının.

-Masum Bey emanetine karşılık bu zarfi vermemi istediler. Bir daha da işe gelmemeni söyledi ayrıca.

Paletçi Abdullah, Muhasebeci Ali İhsan, Elektrik Ustası Habip, Aşçı Sadık ve daha niceleri ellerine tutuşturulan zarflarla kapının önünde kalmışlardı.

Peki neydi ismi Masum, kendisi gaddar bu adamın sırrı? Belki de o sıra bu tezatta gizliydi. O bilinmez düğüm ancak seneler sonra çözülecekti.

XXX

Fatih'in arka sokaklarında küçük bir caminin minaresinden sela sesi geliyordu şu-

bat ayının tam ortasında. Kış soğuk yüzünü bütünüyle hissettiyordu bu sene. Mahalleli okunan ismin kim olduğunu bile dinlemeden merhuma Allah'tan rahmet dileyerek kaptı pencerelerini. İkindi vakti kılınan namaza müteakip üç beş kişilik cami cemaatinin haricinde sadece Yavuzvardı avludaki cenaze namazında. Çocukluk arkadaşının tabutu başında minnettar bir saygıyla dikiliyordu saatterdir.

İkinci Dünya Harbi'nin ilk yıllarda başlamıştı arkadaşları Darülaceze'nin yüksek tavanlı, tahta pencereli soğuk koğuşunda. Kendileri gibi anne vebabasız yüzlerceyle birlikte toplumdan uzak, bir sıcak gülüşe, başlarını okşayacak şefkatli bir çift ele, üzerine basacak eski de olsa bir yün haliye hasret büyündükleri çocuk esirgeme yurdunda tanışmışlardı Masum'la. İsmi çok ilginç gelmişti kendisine, bu bir türlü yüzü gülmeyen çocuğu. Aradan uzunca bir zaman geçtikten sonra o sormadan söylemişti Masum cami avlusunda kendisini bulan polislerin bu ismi verdiğini.

Seneler seneleri kovalamış, yurttan ayrıldıktan sonra bir daha hiç görememişlerdi birbirlerini. Yavuz birçok yerde çalışıktan sonra otogarda emanetçilik yapmaya başlamıştı. Bir kez evlenmiş, bir de çocuk sahibi olmuştu. Erken denilebilecek yaşta eşi ve çocuğunu trafik kazasında kaybetmiş ve tesadüf odur ki onları son yolculuğuna uğurladığı otogarda emanetçiliğe başlamıştı. Ta ki Masum Bey, bir ikindi vakti o kapıdan girene kadar.

Masum, Sultanahmet Mekteb-i Sanayisi'ni bitirdikten sonra bir Musevi işadamının yanında işe başlamıştı. Musevi Isaac Efendi'nin ailesi Osmanlı döneminde saygın bir tüccar ailesiydi. Kendisi de aile geleneğini sürdürerek büyük bir montaj fabrikası kurmuştu. Eşi Mariam vefat ettikten sonra yapayalnız kaldığı bu dünyada tesadüfen tanıştığı Masum'a kendini adamıştı. Hiç çocuğu olmadığı için tanrı tarafından gönderildiğini düşündüğü bu çocuğa bildiği her şeyi sabırla anlatıyor, ilmek ilmek Masum'un geleceğini

dokuyordu. Talihsiz adam 6-7 Eylül olayları sırasında saldırıya uğramış ve ömrünün son zamanlarını ne yazık ki hastanede geçirmiştir. Vefatına yakın işlerinin başına Masum'u getirmiş olmanın huzuruyla da gözlerini son kez kapatmıştır. Masum ise genç yaşta patron olmanın zorluklarını zaman geçtikçe daha iyi anlayacaktı.

-Gelecek başka kimsesi yoksa cenaze namazına duralım beyim, malum hava da soğudu epey, dedi yaşlı imam.

-Tabi imam efendi buyurun, gelecek kimsesi yok..

Cenazenin ardından son kez girdi Yavuz bey dostu Masum'un odasına. Onun istediği gibi fabrikanın başına kendisi gececekti. İşçiler mağdur olmasın diye üretim devam etmeliydi. Kalan mal varlığının tamamını Darülaceze'ye bağışlamış ve özellikle kurumdaki her odanın boydan boya halıyla kaplanması istemişti. Kimsesiz çocuklara kendisinin yaptığı gibi bundan böyle de fabrikada iş verilmesini tembihlemiştir. Eşine oturdukları evin verilmesini ve geçimini sağlayacak bir maaşın bağlanması özellikle belirtmişti vasiyetinde. Oğluna ise bir zarf bırakmıştır. Son olarak odasının kilitlenmesini ve ayrılrken masasındaki sümenin altında kendisi için bıraktığı zarfı da almasını rica etmiştir Yavuz Bey'den. Dostunun her talebini harfiyen yerine getiren Yavuz Bey ağır ağır kaldırdı deri sümeni. Üstünde isminin yazılı olduğu zarfı alıp okşadı. O ana kadar dışını sıkıp kendisini tutabilmisti. Yavaşça açtı.

Paletçi Abdullah zarfı. Allah belani versin pezevenk, dedi Ali İhsan içinden çıkana bakıp. Tüh senin kalıbına, diye tükürdü Elektrik Ustabaşıı Habip elindekine bakarak, Aşçı Sadık ve daha niceleri neler neler söylediiler gök kubbenin o zamana kadar duymadığı ağır küfürlerle birlikte. Oğlu yüzünü buruşturan fırlattı zarfı içinden çıkana bakınca.

Gözlerinden yaşlar sürüldü Yavuz'un. Bir kez daha okşadı içindekini. İlişigideki notu büyük bir saygıyla çıkarıp okudu:

Kardeşim Yavuz,

İşte bütün hikaye bitti. Elindeki beş lira annemin beni camiye bırakırken kundajıma sakladığı beş liradır. Belli ki ana yüreği el vermemiş olacak, aç kalırsam diye beni bulana bıraklığı sessiz mesajıdır aslında bu para. Senden, hataları nedeniyle hayatımızdan çıkarmak zorunda kaldığımız insanlara hep bu miktarı vermeni istemiştim. Eminim ki sen de az bulmuşsunur ama anlayana o beş lira çok şey anlatır. Çünkü benim için hayatı tesadüf diye bir şey yoktur ve yaşadıklarımız bizim yegâne öğretmenlerimizdir. Son olarak bilmeni istermi ki talebimle cenazemi kaldırdığınız cami annemin beni bıraktığı camidir.

Müteveffa kardeşin Masum.

Tüm masumların anısına..

Mehmet Yüce

11.09.2020/İzmir

Mülteci

Babil'in duvarları çatladı.
Kaçıştı atlarıyla eşkiyalar.
Bense bir göcebe, boş bavulu geçmişten ağır.
İnsafınıza sürgün ve kulağı sağır.

Deklanşör sesleri medcezire karışır.
Boy verip görünemem, Akdeniz alışık.
Önce evim, şimdi yeni evin yolu mezарım.
Sarışın kitadan sarı laleler aldım.

Ey Kharon! Ben altınsızım.
Müşteki ve sessiz bir izim,
Çocuklarım mavide, ben yalnızım.
Onlar tanrı ülkesinde, ben vatansızım.

Janti Filinta

MÜSTEAR İSİMLER

Müstear isim, edebi şahsiyetlerin eserlerinde kullandıkları takma adlar olarak bilinir. Etimolojik olarak Arapçadaki 'eğreti ya da ödünç olma hali' anlamına gelen 'ariyet' kökünden türemiştir. Müstear isim, daha kapsamlı bir ifade olmakla beraber Divan Edebiyatı'nda mahlas, günümüzde ise nick olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yazımızda, müstear isimlerinin ardına gizlenmiş kaleml ustalarından söz edeceğiz.

Sizlere Cemalettin Seber, Mehmet Nusret, Mehmet Raşit Öğütçü, Eric Arthur Blair, Cevdet Şakir Kabaağaçlı isimlerini saySAM tanık gelmeyecektir kuşkusuz. Peki Cemal Süreya, Aziz Nesin, Orhan Kemal, George Orwell, Halikarnas Balıkçısı desem? Yukarıda saydıklarım, farkında dahi olmadan kitaplıklarımızda yerini almış olan bu yazarların gerçek adlarıdır. Hepimizin beğenerek okuduğu, henüz okumamış olsa bile okunacaklar listede yer alan eserler bu isimlere aittir. Peki eserleri ile yazın dünyasında güçlü bir konuma sahip olan bu sanatçılar neden müstear isim kullanma gereği duymuşlar? Asıl soru bu olsa gerek.

Tarih boyunca birçok sebepten ötürü kalem insanları kendilerini gizlemeye çalışmışlar. Akla ilk gelen siyasi sebeplerdir. Yaşadıkları dönemin siyasi baskalarından ve cezalardan kendilerini korumak için müstear isim kullanan yazar sayısı oldukça fazladır. Aziz Nesin edebiyatımızdan en bilinen örnek olsa gerek. Ünlü Fransız filozof Francois Marie Arouet, Voltaire mahlasını kullanmaktaydı. Yazlarında yer alan politik görüşlerinden dolayı hapse atılma korkusu ile adını saklı tuttuğu bilinmektedir.

Tabii ki daha farklı sebepler de mevcut. Toplumda yazdıkları ile kabul görmek isteyen kadın yazarlar, erkek isimleri kullanarak eser vermişler. Buna en güzel örnek Brontë kız kardeşlerdir. Charlotte, Emily ve Anne Brontë dünya edebiyatına kazandırdıkları unutulmaz eserlerle bugün hepimizin bildiği isimler olsa

da, kendi zamanlarında Currer Bell, Ellis Bell, Acton Bell adları ile eserlerini yayınlamışlardır. Victoria döneminde de kadın yazarlar pek onaylanmadığı için Marian Evans, George Eliot takma ismiyle tanınmıştır.

Türk edebiyatında ise geleneği sürdürmek amacıyla Divan edebiyatçıları ve halk ozanları mahlas kullanmışlar. Fuzulî Divan edebiyatının onde gelen isimlerinden olmakla birlikte gerçek adı Mehmed bin Süleyman'dır. Aynı şekilde Halk edebiyatında da gerçek ismi unutulmuş, mahlası ile bilinen birçok ozan vardır. Veli adında bir halk ozanı duymuş muydunuz? Peki ya Dadaloğlu'nu?

Kalemi daha oturmamış ve çevresi tarafından bilinmek istemeyen genç yazarlar da kendilerini gizlemek adına müstear isimlere başvurmuşlar. Bir de hayat şartları var tabi. Peyami Safa'nın ekonomik sebeplerle yazdığı polisiye türü romanlarda (Cingöz Recai) Server Bedii ismini kullandığını bugün biliyoruz. Tüm bunların yanında bazı yazarlar sadece gizemli kalmak için müstear isim kullanmışlardır.

Gördüğünüz gibi, yaşadıkları döneme ve geleceğe ışık tutan eserlerin sahibi birçok isim, çeşitli nedenlerle kendilerini gizleme ihtiyacı duymuşlar. Verdiğimiz isimler ise buz dağının yalnızca görünen kısmı. Bu konuda daha fazla bilgi edinmek isterseniz Tahsin Yıldırım'ın 'Edebiyatımızda Müstear İsimler' eserini incelemenizi tavsiye ediyoruz.

Küçük bir soru ile yazımızı sonlandıralım: Siz kendiniz için hangi müstear ismi secediniz?

Dilara Üzüm

Yaban Gülü

Uzaklarda bilinen bir diyarda
Bilge bir yaban gülü
Usulca düslere konmuş
Bekliyor, ustaca sevilmeyi

Zaman geçmek bilmiyor
Anılar yok, düşler gerçek'ten
Uzaklarda bir yerde bekler
Başı eğik bir yaban gülü

Zamanın öldüremediği yerde
Ne uzak ne yakın yoldan gelir
İmkansızın arsız gölgesinde
Çiçek verir yaban gülü

Karanlığa gömülü bir yerde
Yılların sevdası sinmiş içine
Güneşin sıcak cehresine
Hasret kalmış yaban gülü

Bilgece yaşar, bilgece sever
Zamanın bilinmez ötesine geçer
Sinesine sinmiş toprak kokusu
Çiçek verir yaban gülü

Sevginin zamanı yok dermiş
Kim sarılsa yaban gülü
Acıtsa da, kanatsa da diken
Onu seven zamansız severmiş

...

Sedat Pala

YEŞİL YOL (THE GREEN MILE) FİLM İNCELEMESİ

***Yazı spoiler içermektedir. Eğer filmi izlemediyseniz ve spoiler almak istemiyorsanız okumamanız tavsiye edilir.

1999 yılında gösterime girmiş, yönetmenliğini Frank Darabont'un üstlenmiş olduğu film, oyuncularının ve bir Stephan King uyarlaması olan senaryosunun mükemmelliğiyle, kendisini bir başyapıt haline getirmeyi başarıyor. Tom Hanks'in alışık olduğumuz başarılı oyunculuğuna Michael Clarke Duncan, David Morse gibi isimler de eşlik edince filmin, içimize kadar işleyen bir dram filmi olması kaçınılmaz hale geliyor.

Stephan King uyarlamaları konusundaki başarıları ile dikkat çeken yönetmenimiz Frank Darabont, üç kez Oscar'a aday gösterilmiş, Amerikalı yönetmen, senaryo yazarı ve film yapımcısı. Çoğumuzun izlediği ve üzerine düşündüğü, sinema dünyasında büyük yanıklar uyandıran Esaretin Bedeli'nin de yönetmeni kendisi. Dolayısıyla filme daha başlamadan bekentileriniz oluşmaya başlıyor.

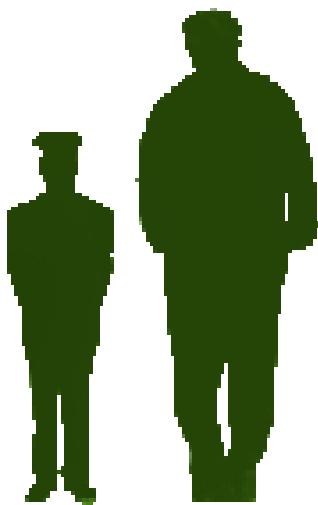
'Ses çıkarırsan ne olacağını biliyorsun.' filmin ilk cümlesi oluyor ve bununla ilk dakikalarda seyircinin dikkati istenilen noktaya çekiliyor. Yaşı bir adam çıkışır karşımıza ilk etapta, gizemli yürüyüşler ve sakin tavırlar ortada bir sırrın olduğunu haberini veriyor izleyiciye. Bir filmin uyandırdığı duygular, kahramanımıza geçmiş hatırlatıyor. Ve böylece kahramanımız Paul Edgecomb 'Bazen geçmişinizle aniden yüzleşiverirsiniz, isteseniz de istemeseniz de. Çok aptalca.' diyerek altmış yıldır söz edilmemiş mevzuları oradaki dostuna anlatmaya başlıyor. Böylece izleyiciyi geçmişe doğru bir seyahate çıkarıyor film.

Tom Hanks, cezaevinde idam mahkümalarından sorumlu, idam yönetimi yapan bir gardiyani canlandırıyor. Mahkûmlarla kurduğu olumlu ilişkiler izleyici bir ironinin içine sokmayı başarıyor. Onlara karşı olan acıma duygusunun bir sonucu olarak yorumluyor

durumu izleyici. Son yol, ki filmimizde yeşil yol olarak karşılık buluyor, mahkûmların elektrikli sandalye ile ölüm arasındaki kısa ama bir o kadar da uzun mesafeleri anlatıyor bizlere. Ağır bir idrar yolu iltihabı geçirdiği 1935 senesi beraberinde Paul'a, iki küçük kızı öldürmekle suçlanan John Coffey'i de getiriyor. Adeta bir dev büyülüğünde, elleri ve ayakları zincirlenmiş John, hapishaneye getiriliğinde Paul ve arkadaşları kadar seyirciyi de şaşırtmayı başarıyor. Güç ve ihtişamın, saldırganlığın bir vücut ile betimlenmesini görüyoruz adeta. Ancak John'un sürekli dolu dolu bakan gözleri ve konuşmaları, film süresince aldığımızı kanıtlıyor bizlere. Seyirci aldığı ilk izlenimlerden dolayı bir katil ve saldırgan gözüyle baktığı John'a ısınıyor ve samimiyet beslemeye başlıyor.

John Coffey 'Yattıktan sonra ışıkları açık bırakıyor musunuz? Çünkü bazen karanlıkta korkabiliyorum, özellikle yabancı yerlerde' derken teslimiyetini açıkça gösteriyor herkese. Filmin devamında hep ağlarken görüyoruz onu ve buna dayanarak derin bir pişmanlık içinde olduğunu düşünüyor ve bir katil olduğuna inanıyoruz içten içe. Ama aslında pişmanlık duyduğunun gerçekte ne olduğu konusunda doğru fikirlere varmamız filmin sonuna doğru oluyor. Seyircinin zihnini böyle usta oyuncularla yöneten film, düşünürmek istedikleri konusunda gayet net davranışları. Gerçeğe ulaşma noktasında geçilen aşamaları, zihnimizdeki süzgeçleri, duygularımızın gerceği bulmadaki etkisini Paul Edgecomb sayesinde izleme olanağı buluyoruz. Aslında seyirci bir filmden fazlasını izliyor böylece, kendi zihnini.

Paul'un gösterdiği karakterin tam zittini Percy Wetmore aracılığıyla seyrediyoruz filmde. Percy Wetmore valinin karısının tek yeğeni olarak çıkışır karşımıza. Diğer gardıyanlarla sürekli tartışması, her fırsatта elinde bulundurduğu gücü kullanmakla tehdit etmesi, sadece bir idamı yakından izlemek istemesinden ileri geliyor. Mahkûmlara davranış tarzından onlara bir insan gözüyle değil de idamlık olarak baktığını anlayabiliyoruz. Nitekim filmin başında hapishaneye yeni gelenler

THE GREEN MILE

için coşku içerisinde söylediği 'İdamlık, idamlık geliyor.' sözleri durumu kanıtlıyor. Paul'un bir yoğun bakım olarak tanımladığı hapishaneyi, Percy 'fareleri boğmak için bir sidik kovası' olarak anlatıyor. Hapishaneye giren bir fareyi öldürmeyi takıntı haline de getiren Percy'nin öldürme içgüdüsü, seyirciye yansıtılıyor bölece.

Arlen Bitterbuck, ölümüne 2 gün kalan bir mahküm olarak çıkarılıyor karşımıza. Önce idamın provası yapılıyor ve bu süreçte Arlen' in tavırlarını izleme fırsatı veriliyor seyirciye. 'İdam yolunu yürüyorum, yeşil yolda yürüyorum.' ezgileri ile neşeli bir şekilde bağırın Bitterbuck, adeta ölümle dalga geçiyor,

korkusuna savaşını bu şekilde açıyor. Savaşın sonunu idam edildiği anlarda görebiliyoruz yalnızca. 'Sence bir insan yaptıklarından gerçekten pişmanlık duyarsa, en mutlu olduğu zamana geri dönüp sonsuza dek orada yaşar mı? Orası cennet olabilir mi?' derken yüzünden okunan ciddilik, korku, endişe, teselli arayışı provadaki tavırları ile benzerlik göstermiyor. Yönetmenin kullandığı bu yöntem ile seyirci, gerçek ve sahteyi ayırt edebiliyor, ölümün karşısındaki gücsüzlüğü izleyebiliyor filmde. Ve yeşil yolun sonunu görebiliyorsunuz.

Filmde başarılı performansları ile dikkat çeken tüm oyuncular gibi Mr. Jingle ola-

rák adlandırılan bir fare de yer alıyor. Kimi zaman yemek verilerek ödüllendirilen kimi zaman kovalanarak yakalanmaya çalışan fare en sonunda mahkûmlardan biri tarafından sahipleniliyor. Böylece bir mahkûm ile fare arasındaki bağlılık izletiliyor seyirciye. İlk başlarda bu ilişkiyi izlemek seyircide sıcak hisler uyandırsa da mahkûmun idam zamanı geldiğinde fareyi bırakırken yaşadığı zorluk, kalbine ulaşıyor seyircinin. Mahkûmumuz Del, farelerin bulunduğu ve sirkte oynayarak para kazandığı Fareliköy'ün varlığını duyunca mutlu oluyor ve idama giderken onu John'a emanet ediyor. 'Al onu John, bu aptallık bitene kadar sende kalsın.' diyerek faresi ile vedalaşan Del, ölümü aptallık olarak nitelendirmekten kaçınılmıyor. Ölume gitmekten daha çok Mr. Jingle'ı yalnız bırakmaktan korktuğunu hissedebiliyoruz ve örürken son sözleri 'Fareliköy'ü unutma.' oluyor. Kötü gardiyanımız Percy ise bu idamın yönetimini yapan kişi olarak, Del' e hem somut hem de soyut acılar yaşatmaktan zevk alıyor adeta. 'Hey, öyle bir yer yok. Seni susturmak için onların sana anlattığı bir masal. Bunu bilmeni istedim.' derken ölüme sanrıyeler kalmış bir adamın zihnini, kalbini darmadağın ediyor. Bununla yetinemeyen Percy ilk defa yönettiği idamda, ölümün kokusunu almak istiyor. Bilerek yaptığı bir işlem sonrası, yanık insan eti kokusu tüm hapishaneyi sarıyor. Yönetmen bunu, sahneye öyle bir yansıtıyor ki, seyirci burnunu tıkama isteğiyle doluyor. Muhtemelen bunu yapmasını sağlayan da sahnenin dehşeti oluyor. Bu sahnede kullanılan müzik ve efectler sahnenin canlılığını sağlarken seyirciye yanı başlarında oluyor gibi hissettirmekten de geri kalmıyor.

John Coffey' i canlandıran Michael Clarke Duncan, gösterdiği oyunculuk ile izleyiciyi memnun etmeyi başarıyor. Filmin başından beri yansıtılan saflik, gerçekleşen mucizeler ile mistik bir havaya bürünyör. İlk mucize Paul'un idrar yolu enfeksiyonunu iyileştirmesi ile gerçekleşiyor. Başka bir mucize ise Percy' in ayaıyla ezdiği Mr. Jingle'in hayatı döndürülmesi ile oluyor. Başlangıçta izlediğimiz iyileştirme sahnesi filmde gerçeklik ilkesini zedelese de devamında gerçekleşen mucizeler ile seyircinin duruma ayak uydurul-

ması sağlanıyor. Bilimsel anlamda bir açıklık getirileceğini umut eden seyirciler için bu mucizeler bir anlamda filmden uzaklaştırıyor kendilerini. Çünkü filmin sonuna kadar 'mucize' tanımının ötesine geçemiyor yapılanlar. John kendisine verilen bu ilahi gücün acısıyla da yüzleşiyor zaman zaman. Başkalarının acısın hissedebilmesi mucizelerin göz doldurucu kısmı oluyor filmde. Tıpkı Del' in idamı sırasında o yanarken, hissettiği acı gibi. Del' in ölümünü 'Hayatın acılarından sıyrıldı, o çok şanslı. Ne olursa olsun, Del şanslı' olarak ifade etmesi çektiği acının boyutunu tanımlamaya yetiyor aslında. Gerçekleşen mucizeler Paul ve arkadaşlarına John'un masum olabileceği düşüncesini uyandırıyor. Seyirci de onlarla beraber, böyle mistik bir gücün tanrı tarafından bir katile verilmeyeceğini, içinden geçiriyor adeta. Beynde tümörü olan Melly' e de gücünü kullanarak yardım ederken, kamermanın kullandığı açılar, dekor, karakterlerin mimikleri, sahnede kullanılan ışık ortama mistik bir hava vermek için bütünlüyor. Kimilerine göre gerçeklikten tekrar sıyrılan film benim açımdan da böyle yorumlanıyor. Bu mucizevi iyileştirmeden sonra Mell'in John'a 'Neden bu kadar çok yara izin var, kim yaktı canını?' sorusu ile film seyirciyi tekrar kendi büyüsü altına almayı başarıyor. John'un 'Bilmiyorum.' cevabı ile aslında bahsedilen yaraların gözle görülür olmadığı anlaşılıyor. 'İnsan kalbindeki saklayamaz.' derken John, muhtemelen kendi acılarını da katıyor içine. Gerçekten de insanın kalbindeki acıları saklaması mümkün müdür?

Filmin başında işittiğimiz cümlenin sahibini, filmin sonlarına doğru anlamamız sağlanıyor senaryoda. İzleyici her sahnede, iki kız çocuğunun ölümünün arkasındaki gizemi yakalamaya çalışsa dahi yönetmen buna izin vermiyor. John'un bir mahkûmu hissetmesi ve onu Paul' a gücünden vererek göstermesi neticesinde, gerçek katilin Coffey olmadığı çıkıyor ortaya. Paul Edgecomb gibi biz de biraz geçmişe gidiyoruz böylece. 'Kız kardeşini seviyor musun? Ses çıkarırsan ne olur biliyor musun? Senin yerine onu öldürürüm.' sözleri filmin en çarpıcı sahnelerinden birine eşlik ediyor. John Coffey olaylara 'Onları sevgile-

riyle öldürdü, patron. Bu tüm dünyada böyle' diyerek açıklık getiriyor. Beklemediğimiz bu durum, seyircinin suratına bir tokat gibi çarpiyor, üzüntü ve şaşkınlığın ele geçirdiği izleyici ile aslında bir bakıma hedeflenen tepki oluşturuluyor. Bu sefer John'un ölmemesini talep ediyor seyirci, kimi ise çektiği acılardan kurtulması için ölmesini arzuluyor. Böylece iki farklı izleyici grubunun oluşması sağlanıyor. Masumiyeti oradaki gardiyanlar tarafından anlaşılsa dahi idam kararının çekilmesinin mümkün olmadığı gerçeği bir kez daha yıkıyor izleyenleri. Tıpkı Paul gibi John'un ölmeden önce yapmak istediklerine odaklanıyoruz biz de. Peki, rahatlatmak istediğimiz kendimiz miydi yoksa John mu?

Hayatında hiçinema film izlememiş olan John Coffey, idamına sayılı günler kala izliyor filmini. Film izlerken yüzünde oluşan mutluluk hem Paul'u hem de seyirciyi rahatlatayor. Ve ölüm vakti yaklaştığında, yeşil yolda yürürken John, son sözleri için dikkat kesiliyor izleyici. 'Lütfen patron, o şeyi yüzüme kapatma. Beni karanlığa koyma. Karanlıktan korkuyorum' derken masumiyetin farklı bir tonu karşımıza tekrar çıkıyor. Filmin en başından beri ağlayan Coffey örürken de ağlıyor ve seyirci şahit olduğu gerçekle irkiliyor adeta. Paul onu çok severken öldürmek zorunda kalıyor, típkı John Coffey' in dediği gibi.

Filmin senaryosu oyuncuların başarısı ile adeta anlam kazanıyor ve filmi yukarılara taşıyor. Mucizeler her ne kadar bazı izleyenleri gerçeklik ilkesi bağlamında rahatsız etse de bir dram filmi olusunu yıkamıyor. Karakterlerin benzerlik ve zıtlıkları kullanılarak seyircinin hikayeye dahil edilmesi başarılı bir şekilde yapılıyor. İlginç olan şu ki; izlerken John Coffey gibi hissetmiyorsunuz, daha çok Paul'un ruhuna bürünüyorsunuz. Belki de gücün getirdiği acılar aslında gücün cazibesini ortadan kaldırıyor.

John Coffey: Yollarda yağmurdaki bir serçe kadar yalnız olmaktan yoruldum. Yanında hiç arkadaş olmamasından biktim. Nereye gideceğimizi, nereden geldiğimizi söyleyecek biri. İnsanların birbirine kötü dav-

ranmasından biktim. Her gün dünyada hissettiğim ve duyduğum acılardan biktim. Çok fazla var. Sanki her an için kafama can parçaları batıyor. Anlıyor musun?

Paul Edgecomb: Evet, John. Galiba.

Nesrin Turapoğlu

ÖZLEDİM

Özledim. İstanbul'u... Size İstanbul'u anlatamam. Ben şair değilim. Çemberin içinden deyken dışını görememiş insan. Evet, yeni anladım kıymetini. Ancak yeni anlayabildim ne kadar sevdiğim İstanbul'u... Yaklaşık üç aydır evdeyim. Ev dediysem dilim sürüctü affola, gerçek evimde, İstanbul'da değilim. Uzaktayım, hem de çok uzakta. Tüm dünyayı ele geçiren şu hastalık değil evden çıkmayışının sebebi. Asıl sebep bulduğum bu şehir. Yabancıım buraya. Yabancısıım buraların. İstanbul'un kokusu yok burada, İstanbul'un sesi yok. Dolaşmak anlamsız. Aslına bakarsanız bence bütün şehirlerde dolaşmak anlamsız. Yanlış anlaşılmasıın gezmeyi elbette severim, yeni yerler görmeyi, keşfetmeyi... Ama İstanbul'da anlamsızca dolaşmayı hepsine tercih ederim. Yaklaşık üç aydır evdeyim. Ancak dışarıya hiç çıkmadığım bu evde kendimle değilim. Üç aydır tek bir düşünceye yer bulamadım kafamda. Problemlerimi düşünüp çözmek bir yana içimdeki çatışmaların ne olduğunu dahi unuttum. Bugünüleri bir an önce bitmesi için geçirdim. Bitsin ki eskiye döneyim diye. Bitsin ki döneyim diye İstanbul'a...

Özledim. Sadece İstanbul'u da değil... Yalnız kalmayı özledim. Cumartesi akşamları, kalabalıkta yürümenin zorlaştığı saatlerde Kadıköy sokaklarında onlarca insan arasında yalnız kalmayı ve düşüncelere dalmayı... Pazar sabahlarını... Birisi gökyüzünden elini uzatmış da insanları tek tek toplamış sanki dediğim o erken saatleri... Sonra vapura binmeyi... Evet, vapura binmeyi özledim. Yazın güneş vursa, kışın rüzgâr çarpsa da dışarıya oturup dalgaları izlemeyi... Vapurla Kadıköy'den Eminönü'ne geçip Mısır Çarşısı'na girmeyi...

Hadi gel seninle bir hayale dalalım; Alacaksın Mısır Çarşısı'ndan kuru yemişini, dolduracaksın ceplerini. Daha yolumuz uzun acıktıkça yiyeceksin ikişer ikişer. Süleymaniye'nin bahçesinde bulacaksın kendini. Hafif bir İstanbul eserken, ağaçlarda yavaş yavaş sallanan yapraklar gibi hissedeeceksin. Huzur gelip dolduracak içini.

Manzaranın tadını çıkaracaksın bir süre. Boğazdan bir martı sana seslenene kadar dalıp gideceksin hiçbir şey düşünmeden. Binaların arasından Galata Kulesi bağıracak ben de buradayım diye. Bekle, diyeceksin. Bekle, senin de sıran gelecek. Ama önce tarihi yarımadaya yöneleceksin. İstanbul denildiğinde akla ilk gelen yere, Ayasofya'ya gideceksin. 2000 yıl öncesini hayal etmeye çalışacaksın ama Ayasofya'nın olmadığı bir İstanbul canlanmayacak dışında. Yüzyıllar boyunca bu yapı için çalışmış herkese minnet duyacaksın. Sıradaki hedefin Topkapı Sarayı olacak. Tarihin kokusu genzini yakacak, derin bir nefes çalıp gökyüzünden mutluluğu cigerlerinde hissedeeceksin ve daha iyi anlayacaksın Sultan Mehmet'i. Yüz bin yapraklı bir ceviz ağacı olacaksın Gülhane Parkı'nda. Yüz bin gözle seyredeceksin İstanbul'u. Gelip geçen insanların hayatlarına dâhil olacaksın, hiçbirine müdafale etmeden yalnızca tanıklık edeceksin yaşınanlara. Sirkeci'de dolanıp Karaköy'e geçeceksin Galata Köprüsü'nden. Bilmediğin bir sokağa gireceksin etrafı inceleverken. Nereye gittiğini bilmeyerek tedirgin bir şekilde çıkacaksın yokuşu.

Birdenbire karşısına çıkacak bütün ihtimamıyla Galata Kulesi. İşte geldim diyeceksin, sen olmasan eksik kalırdı İstanbul... Yavaş yavaş tırmanacaksın merdivenlerini Cenevizli mimarın gururunu hissederek. İstiklal'e inceksin oradan Hazerfen hafifliğinde. Şişhane'de konsolosluğun önünden geçerken burası neymiş ki diyecek ama durmadan yoluna devam edeceksin. Her birinin başka başka hikayesi olan insanlara çarpmamak için dikkatlice attığın bütün adımlarda farklı bir müzik duyacaksın. Kalabalığın sesini bastırarak bir hikayeyi bağırın müzikler... Sonra birçok hikayeye ev sahipliği yapmış Beyoğlu Sineması'ni selamlayıp Taksim Meydanı'na yürüyeceksin. Bir turiste yol tarif edeceksin. Bu şehirdeki ilk günlerini, İstanbul'un elinden tuttuğu o korkmuş çocuğu hatırlayıp güleceksin istemsiz. Bir turist gibi devam edeceksin sen de yoluна.

Feriköy'de, raflarında kim bilir kimlerin ellerinin değdiği ve nelere şahitlik ettiği bilinmez binlerce mazi yadigarının yer aldığı antika pazarında gezerken Orhan Kemal'in eskici romanında hissedeceksin kendini. Eskiyi, Tatavla'yı, hayal etmeye çalışacaksın Kur-

tuluş'da gezerken. Rumca Türkçeye, Farsça Ermeniceye karışacak düşünde. Yok olmakla olmamak arasında can çekişen üzerine kaçak katların çıktıığı birçok imgesel yapıyı, tekdüze beton yiğinlarının arasına sıkışmış işlemeli konakları ve basit dükkan tabelaları yüzünden görünmeyen tarihi iş hanlarını görüp hüzünleneceksin incinmiş sevgiliye. Oradan Dolmabahçe'ye inip Beşiktaş'a uzanacaksın. Barbaros Parkı'nda dinlenirken Kız Kulesi ile bakişacaksın uzaktan. Bir narin el gibi uzanan Marmara Denizi'ne takılmış sade bir pırlanta yüzük gibi gelecek sana tarihi kule, duygulanacaksın.

Sonra yine bir vapura atlayacaksın. Üsküdar vapuruna... 10 dakika yetmeyecek, doymayacaksın denize. Martı olarak dünyaya gelmediğine üzüleceksin. Hiç beklemeden tekrar vapura bineceksin bu sefer Haliç Hattı'na... Sabah üstünden geçtiğin Galata Köprüsü'nün altından geçeceksin şimdi. Ayvansaray'da gördüğün bir mezar taşını hatırlayacaksın; "Dün üstüne bastığın otlar yarın üstünde çıkacaklar." Fener Rum Lisesi göz kırpacak, Balat çağıracak seni. Bugün olmaz, diyeceksin çünkü inmek istemeyeceksin vapurdan son durağa varana dek. El sallayacaksın Fener'e, Balat'a, Hasköy'e ve ulaşacaksın hedefine, Eyüp'e. Eyüp Sultan'a uğrayacaksın önce. Kendine bir söz vereceksin, 80 yaşına da gelsen İstanbul'u isteyeceksin. Fatih suresini okuyacaksın Eyüp Mezarlığı'nda yatan, sayısız hikaye sahiplerinin arasından geçerken. Kendine bir simit alıp yemeye başlayacaksın, Pierre Loti'den Altın Boynuz dedikleri Haliç'i seyre dalarken güneşin son ışıklarında. Bir bebek ağlayacak yorgun babasının kucağında, sen kalkıp onlara yer vereceksin ve teleferikle aşağıya doneceksin. Sütlüce'ye seyreden teknelerin birine atlayacaksın.

Günün yorgunluğuyla iyi gidecek bir sütlü kahve ismarlayacaksın kendine. Her rüyanın katlidir uyanmak ve ne yazık ki sen de uyanınca gerçeği göreceksin. İşte bugün ben hayalimizin her satırını ayrı ayrı özledim. Kimseyi özlemediğim kadar ben bugün... İstanbul'u özledim.

Sandalye

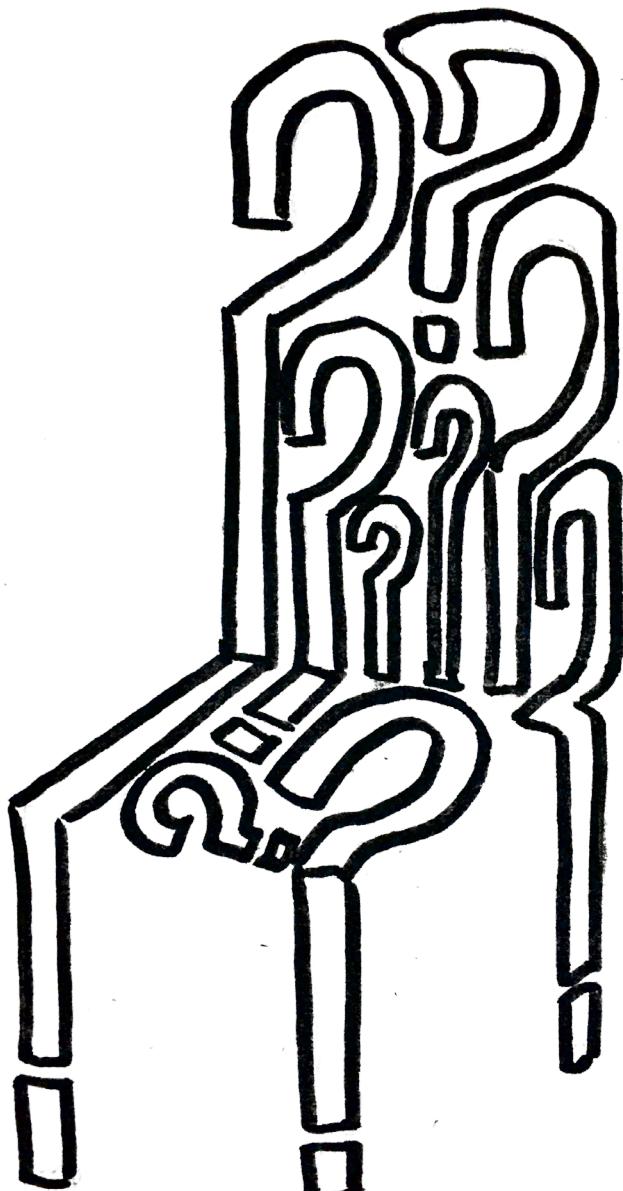
"Hayatta iki tür insan vardır, odaya girdiğinde işte geldim diyenler ve demek buradasınız diyenler."

-Frederick L. Collins

Birinci tipteki kişiler üzerindeki ilk algı, onların daha neşeli, yaşam enerjisi yüksek bireyler olduğunu söylemek gerekir. Ancak gözlerimizi kırıp daha derinlere baktığımızda bu kişilerin özgüven eksikliğinden fark edilme açılığına birçok probleme sahip olduğunu görebiliriz. Açıp odaya girdikleri kapının gicirdamasını ister bu tip kişiler. Çünkü o gicirdama, o "işte geldim" diyen haber olmaksızın odadakilerin dönüp de onlara bakacağına, onları fark edeceğine inanmazlar. Sessizlik içinde boş sandalyelerden birine oturan herhangi biri olacaklarını düşünürler ki böyle bir durumda boş sandalye yine dolmayacaktır. İşte bu korkuya, biraz cesaret gösterip henüz tam dolmadan odaya, her an kaçmalarına müsait bir alanda sesli bildirimlerini yaparlar. İkinci tipe gelecek olursak, bu tip düşünüldüğü gibi birincinin tam aksi değildir. Bu durumdaki kişi özgüven ya da fark edilme eksiği yaşamaz, evet. Ancak bunun haricinde taşıdığı başka duygular, sorunlar vardır. Bu kişi memnuniyetsizdir en başta. "Demek buradasınız"ın içinde koca bir keşke olmasanız barındırır mesela. Yalnız, ya-hut o kişisiz olmayı tercih etmektedir. Ardığı teklige kavuşmayan bu huzursuz insan, doldurduğu sandalyede dik oturmaz. Kafasını geriye atıp kalabalığın sesini bir uğultuya indirmeye çalışarak çıkar yol arar. Ve bulup bulabileceği tek çıkar yol da az önce açtığı kapıdır.

Dolayısıyla hayatı genel olarak iki tipten biri olmakla bir sandalye doldurmamız yahut doldursak bile orada uzun süre kalma-mız mümkün değildir. Bundandır ki insan, belirli bir kıyının biçimine sonsuz sadakatle dahil olmamalı, her tipten bir tutam kendinde bulundurmalıdır.

Betül Nisa Genç

 garga.ist

 Garga_ist

 garga.ist@gmail.com